

Foto: Kateřina Kaderková

9 770011 232004 0 9

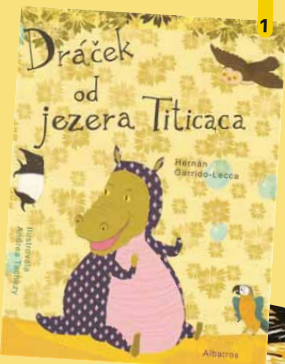
Cena 40 Kč

9

2013
ročník 65

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

1

2

- 303** **TÉMA: Paratexty a jejich role v knižním světě**
 Lenka Müllerová
- 307** **Quo vadis, knihovno? aneb O propagaci Koncepcie rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015**
 Pavlína Lonská
- 309** **Genealogie – postřehy a tipy pro tvorbu rodokmenu**
 Věra Khásová
- 313** **Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA Svět jinýma očima** Martin Sekera
- 314** **Citační manažer Citace PRO a jeho využití ve vědě a výzkumu** Martin Krčál
- 317** **Knihovna knihovnické literatury jde s dobou**
 Renáta Salátová
- 319** **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH Představuje se Obecní knihovna Bílá** Iva Slámová
- 321** **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU... Pro Jaroslava Seiferta** Zdeňka Ortová
- 323** **RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE**
- 324** **Tour de (rakouské a slovinské) knihovny**
 Lucie Popelková, Dana Pazderová
- 327** **Vybrané překlady ze španělské a hispanoamerické literatury 2011–2012 – 2** Helena Zbudilová
- 332** **Knihovna „Na křižovatce“** Pavla Minaříková
- 334** **Z KNIHOVEN**
- 335** **Z DOMOVA**
- 336** **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na říjen**
- 338** **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**
- 339** **ZE SVĚTA**
- 340** **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNIČKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

- 1 Z překladů španělské literatury (str. 327)
 2 „Hudba v koláži“ v M&K Beroun (str. 334)
 3 Z tajemství Knihovny Národního muzea (str. 313)

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
 redakcetenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
 Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
 Mgr. Renáta Salátová, Jiřina Soukupová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o.,
 F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),
 e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
 nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
 (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 9. 2013.
 Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- THEME: Paratexts and their role in the book world
 Lenka Müllerová |303
- Quo vadis, library? Or, promoting the Czech Libraries Development Policy 2011–2015 Pavlína Lonská |307
- Genealogy – insights and tips for creating a family tree Věra Khásová |309
- MYSTERIES OF THE NATIONAL MUSEUM LIBRARY: The world through others' eyes Martin Sekera |313
- Citace PRO quotation manager and its use in science and research Martin Krčál |314
- Library of librarianship literature goes with the times Renáta Salátová |317
- LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: Presenting the Bílá Municipal Library Iva Slámová |319
- READER'S DIARY: For Jaroslav Seifert Zdeňka Ortová |321
- ČTENÁŘ RETRO SLOT |323
- Tour de (Austrian and Slovenian) libraries Lucie Popelková, Dana Pazderová |324
- Selected translations from Spanish and Spanish American literature 2011–2012 – 2 Helena Zbudilová |327
- Library "at the crossroads" Pavla Minaříková |332
- FROM THE LIBRARIES |334
- Regular features

AUS DEM INHALT

- THEME: Paratexte und ihre Rolle in der Buchwelt Lenka Müllerová |303
- Quo vadis, Bibliothek? oder über die Werbung der Entwicklungskonzept für Bibliotheken in Tschechien in Jahre 2011–2015 Pavlína Lonská |307
- Genealogie – Bemerkungen und Tipps für eine Stammbaumbildung Věra Khásová |309
- AUS GEHEMNISE DER NATIONALMUSEUM BIBLIOTHEK: Die Welt mit anderen Augen ansehen Martin Sekera |313
- Zitationsmanager Citace PRO und seine Nutzung in Wissenschaft und Forschung Martin Krčál |314
- KKL – Bibliothek für bibliothekarische Literatur halt mit der Zeit Schritt Renáta Salátová |317
- FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFEN: Die Gemeindebibliothek in Bílá stellt sich vor Iva Slámová |319
- AUS DEM LESERTAGESBUCH: Für Jaroslav Seifert Zdeňka Ortová |321
- RETRO RUBRIK |323
- Tour de (österreichischen und slowenischen) Bibliotheken Lucie Popelková, Dana Pazderová |324
- Ausgewählte Übersetzungen aus der spanischen und hispano-amerikanischen Literatur 2011–2012 – 2 Helena Zbudilová |327
- Eine Bibliothek „An der Kreuzung“ Pavla Minaříková |332
- AUS DEN BIBLIOTHEKEN |334
- Ständige Spalten

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, po pauze téměř sedmi týdnů se k vám dostává nové, v pořadí deváté letošní číslo *Čtenáře*. Jeho obsah jsme se snažili sestavit tak, abyste v něm našli nové a zajímavé informace, ale jsou v něm i materiály navazující a rozšiřující témata z minulého vydání. Jedná se konkrétně o pokračování článku o genealogii, v němž tentokrát autorka nabízí několik tipů a postupů, které je nutné dodržet, pokud se rozhodnete pátrat po svých kořenech. A také o druhou část přehledu přeložených děl ze španělské a hispanoamerické literatury za uplynulé dva roky, jež může posloužit jako vodítko při výběru, co zařadit do svého čtenářského seznamu „MSTNP – musimsitoněkdy přečíst“.

Se čtením a vnímáním literárního díla souvisí i téma zářijového *Čtenáře*, které je věnované sekundárním knižním textům, takzvaným paratextům. Jako běžní čtenáři vnímáme zmiňované „doplňky“ knihy zcela automaticky, aniž bychom o jejich důležitosti hlouběji uvažovali. A přitom jsou to právě informace na záložkách či upoutávky na obálkách knih, doslovy, předmluvy, titulní listy, reklamní texty v literárních časopisech i na portálech internetových knižních obchodů, které ovlivňují naši volbu, zda po knize sáheme, či nikoli. Je tedy dobré vědět, co nám paratexty sdělují a jak je máme dešifrovat.

Quo vadis, knihovno? aneb O propagaci Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 až 2015 je poněkud delší název materiálu autorky Pavliny Lonské. Je věnován připravovaným aktivitám skupiny s názvem Priorita 19, která se zabývá marketingem služeb knihoven a snaží se *Koncepci* mezi knihovníky popularizovat. K tomuto účelu připravuje řadu přednášek pro krajské knihovny, v nichž se zaměří na zpřístupnění někdy složitějšího textu *Koncepce*, k čemuž bude sloužit také informačně-propagační videospot a leták.

Za vaši pozornost stojí určitě i další materiály, třeba ten o citačním manažeru Citace PRO, o cestě českých knihovníků po rakouských a slovenských knihovnách či o knižce věnované Jaroslavu Seifertovi, kterou nám osobitým způsobem přibližuje kolegyně Zdeňka Ortová.

Příjemné čtení na konci léta vám přeje

Olga Kašková

☛ Sekce veřejných knihoven SKIP vyhláší již 17. ročník celostátní akce **Týden knihoven**, který se uskuteční **30. 9. – 6. 10. 2013**. Letošní motto zní *S námi jen all inclusive!* Opět je připravena bohatá škála aktivit, z nichž upozorňujeme na ty, které mají celostátní dosah.

Společné akce k Týdnu knihoven 2013

• Knižnický happening

v Kolíně – 20. 9. 2013

• MARK 2013

– cena SKIP a Skanska

• Maraton čtení – 3. ročník

• Rozkvetlá knihovna

– vyhlášení 2. ročníku soutěže

• Velké říjnové společné čtení

s letošními jubily,

začíná se 30. září!

• Knihovna roku 2013

– cena Ministerstva kultury ČR

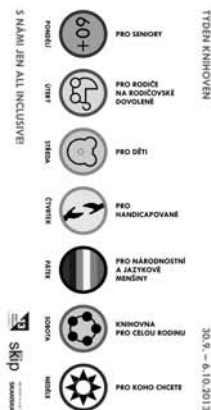
• Městská knihovna roku 2013

– cena SKIP a Skanska

Veškeré informace o akcích a registrační formulář k aktivitám jednotlivých knihoven jsou uveřejněny na stránkách www.skipcr.cz.

☛ Místní veřejná knihovna Vavřinec – Veselice (Knihovna roku 2011), Sekce veřejných knihoven SKIP a Městská knihovna v Blansku srdečně zvou na 9. ročník setkání knihovníků venkovských knihoven **Co venkovské knihovny umějí a mohou**. Akce se uskuteční ve dnech **19.–21. září 2013** v obci Vavřinec, městyse Sloup a městě Blansko. Další informace včetně programu jsou na stránkách <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-verejnych-knihoven/akce-sekce-verejnych-knihoven/co-venkovske-knihovny-umeji-a-mohou-2013-ix>.

☛ Klub dětských knihoven SKIP, regionální organizace SKIP Velká Morava a Masarykova veřejná knihovna Vsetín zvou všechny zájemce o nové formy práce s dětmi v knihovnách na mezinárodní česko-slovenskou přehlídku **OKnA – O Knihovnických Aktivitách**. Tato přehlídka je nesoutěžní a představí se na ní ti nejlepší ze všech konaných přehlídek nejen u nás, ale také na Slovensku. Uskuteční se spolu s doprovodnými aktivitami ve dnech **15.–17. 10. 2013**. Podrobné programy, přihlášku a možnosti ubytování naleznete na <http://www.mvk.cz/knihovna/vsetin/historie-akci/?actionID=10637&datum=2013-10#10637>.

Paratexty a jejich role v knižním světě

Sekundární knižní texty (tzv. paratexty) jsou v současné době vnímány jako důležitá součást knižního světa, která podstatným způsobem vstupuje do celého procesu knižní komunikace. Paratexty jsou totiž místem, kde se poprvé setkává potenciální příjemce díla či kupec knihy s různými typy „sdělení“ verbálního i neverbálního charakteru, které vytvářejí jakousi vstupní bránu k autorskému textu. Tyto „texty“ totiž obklopují autorský (též primární) text ze všech stran, a tím ovlivňují, případně i tvarují komunikaci mezi jím a jeho vnějším okolím, tj. čtenáři, kupci, zprostředkovateli a dalšími subjekty knižního světa.

Existence paratextů a jejich přijetí širší veřejností je důležité z mnoha důvodů. Základní funkcí paratextů je informovat potenciálního příjemce textu o různých aspektech díla (uvedme například četné informace o žánru textu, tematice knihy, postavách díla, o autorovi, nakladateli či dalších literárních, popřípadě i vněliterárních skutečnostech, o nichž se tvůrce paratextu domnívá, že jsou nebo by mohly být pro příjemce důležité). Předrecepční hodnocení jednotlivých aspektů primárního textu (nejčtenější autor, nejvydávanější kniha, bestseller, výjimečná osobnost hlavního hrdiny díla, napínavý román, který se čte jedním dechem...), selekce sdělovaných údajů například na záložkách knihy, které se týkají autora knihy, tématu či protagonisty, odkazy k dalším mediálním variantám (knižní podoba úspěšného seriálu) jsou jen několika příklady z bohatosti paratextového vybavení české knižní produkce.

Další významnou funkcí je poskytnutí návodu k recepčním aktivitám čtenáře, schopnost tyto procesy ovlivňovat a usměrnit, případně napomoci tvarovat „obraz“ díla: „Publikace věnovaná více než stoleté historii mimořádné muzejní instituce zároveň v mnohém odráží dramatické osudy českých a moravských Židů v minulém století. Kniha se opírá o obsáhlý výzkum v domácích i zahraničních archivech. Přináší množství objevených informací a mnohé události v historii muzea staví do nového světla. Mimo jiné vůbec poprvé nabízí ucelený náhled na válečné dění v této instituci, o němž kolují mnohé legendy a hypotézy. Podle zjištění autorky je však zřejmé, že nejznámější z nich, o muzeu vyhynulé rasy, je více metaforou než skutečným obrazem toho, co se ve válečném pražském židovském muzeu doopravdy dělo. /.../ I když má publikace charakter odborného textu doplněného rozsáhlým poznámkovým aparátem, je napsána čtivým jazykem a příběh muzea, který se před čtenářem odvíjí, má díky historickým okolnostem rychlý a dramatický spád.“ (Z anotace knihy *Archa paměti. Cesta pražského židovského muzea pohnutým 20. stoletím* Magdy Veselské.)

Paratexty rovněž dokážou přilákat a přivábit potenciálního kupce/čtenáře ke koupě knihy či k přečtení díla, na druhé straně ho mohou též od pořízení či přečtení knihy odradit, a tím de facto „uzavřít“ recepční proces či jej případně „vytvořit“ ještě před jeho vlastním započítím. Čtenářka o své zkušenosti píše (úryvek uvádíme s původními chybami, pozn. L. M.): „Už mnohokrát jsem narazila na obálku knihy, která mě přímo odpuzovala, i když mě třeba anotace zaujala. A jak zde bylo řečeno, kdyby mi nebyl kniha doporučena, zřejmě bych se do ní nepustila, protože ta obálka je naprosto příšerná. Nechápu, co je špatného na původních obálkách, proč mají češi takovou úchylnku dělat vlastní obálky, které nedokážou ani v nejmenším vystihnout děj knihy, ale teď už je to jedno. Na to, že o knize prohlašují, že je to bestseller, z ní nejsem zas tolik nadšená.“ [http://www.databazeknih.cz/knihy/nastroje-smrti-mesto-z-kosti-41464, 16. 4. 2013] Pro ilustraci situace ještě připomeňme, že v době předinternetové nezřídka vznikaly obsahy knih čtenářských deníků opsáním zá-

ložkových textů či doslovů, a to zejména, pokud obsahovaly informace o některém z důležitých aspektů textu. V čase internetu dochází velice často k přejímání jiných paratextů (tzv. sdílené zkušenosti), jimiž jsou různými autory zveřejňované obsahy knih na různých webových stránkách.

Citujme ještě jednu čtenářku: „*Hned, co jsem na tuhle obálku narazila, tak mě zaujala – kniha asi nebude nic pro mě – balerína, která dostane mechanické srdce? ehm. Ale musím uznat, že obálku to má značně lákavou, navíc je vám díky ní a názvu už od začátku jasné, o čem to asi tak bude. A ačkoliv si já knihu nejspíš nepřečtu (ledaže by mě přesvědčily recenze), tak se i tak jedná o obálku, u které by mi rozhodně nevadilo, kdybych ji měla doma.*“ [http://mischasbookishworld.blogspot.cz/2013/02/nove-obalky-5.html, 17. 4. 2013]

Z reflexe dívky je velmi dobře zřetelný proces rozhodování o budoucí koupi knihy či recepce díla, který se odehrává v prostoru paratextové komunikace. Ze sdělení však zaznívá ještě jedna funkce paratextu, která je spjatá s artefaktovostí (tj. přístupností díla ke smyslovému vnímání), a jež stimuluje potřeby člověka knihu vlastnit a mít ji z nějakého důvodu (umělecké zpracování obálky, ediční řada, bibliofilské vydání, mimořádný výtisk apod.) ve své knihovně či sbírce.

Funkčnost jednotlivých sekundárních textů ovlivňuje mnoho aspektů: typ paratextu, jeho umístění v knižní komunikaci, cílová skupina čtenářů/kupců/sběratelů, autorský či nakladatelský záměr paratextového sdělování, druh a žánr primárního textu, předchozí „život“ vydané knihy, sdílená zkušenost čtenářů a mnoho dalších.

Prostorem, v němž paratexty působí, je nejenom bezprostřední okolí textu, které je ohraničeno fyzickou podobou knihy (zde najdeme především název díla, záložkové texty, předmluvu, doslov, přední a zadní stranu obálky...), ale též široký mimoknižní prostor – uvedme například svět periodik a jejich literární rubriky či inzertní plochy, oblast nakladatelských tiskovin (ediční plány, reklamní letáky, výlohy), široké internetové prostředí (knihkupecké, knihovnické a literární weby, sociální sítě apod.) a celou řadu dalších. Paratextový vliv na čtenáře si pak lze představit jako cestu přes nějaký most, průchod chodbou či vstupní halou, skrze niž prostupuje potenciální příjemce či kupec knihy dovnitř k autorskému textu a již také „vychází“ ven. S jakými texty se může recipient v takové chodbě setkat? Vně knihy například zaznamenaná reklamu v novinách, inzertní v dopravních prostředcích, aranžmá knihkupecké výlohy, uspořádání a vybavení knihkupectví, nakladatelský leták o knize, sdílenou zkušenost na sociální síti, uvnitř knihy pak poutavé informace o textu na zadní straně knihy, přitažlivé grafické ztvárnění edičního počínu, informace o autorském textu a jeho kontextu na záložkách knihy či v předmluvě/doslovu, značku (brand), již může být jméno autora, nakladatel knihy, typ textu... Uvedené příklady paratextů, jež však představují pouze zlomek paratextového světa, naznačují, že šíře variant jejich působení, ale také „obrazů“ o autorském textu, je takřka nekonečná. Z výše uvedených reflexí čtenářů vidíme, že ne vždy jsou informace o edičním počínu „pozitivní“. Je nasnadě, že snahou mnohých nakladatelů je řídit komunikaci o knize a pokusit se ji „sjednotit“ v maximální míře v celém prostoru paratextového působení. V takovém případě pak čtenář najde takřka identický text o knize v edičním plánu nakladatele, v inzertech, na webových stránkách knihkupců i knihovníků, případně i na sociálních sítích. Počet a typ „potkaných“ paratextů konkrétním čtenářem je vysoce individualizovaný, při zmíněném řízení paratextové komunikace nakladatelem existuje však vysoká pravděpodobnost, že potenciální čtenář či kupec díla zaznamenaná sdělení, kterým jej nakladatel knihy láká k některé z aktivit (koupi, četbě, sběratelství, mediátorské aktivitě...).

Autorem koncepce paratextů byl na konci 80. let 20. století francouzský naratolog Gérard Genette. Jeho základní rozdělení paratextů na epitexty (existují vně knihy) a peritexty (jsou součástí fyzického objektu knihy) dále rozvíjeli v pozdějších letech i další badatelé (v zahraničí například P. Lane, P. Lejeune, M. Kirschenbaum, u nás autorka textu).

V současné době rozlišujeme následující typy paratextů podle:

1) místa existence:

- *Vnějšími paratexty (epitexty)* jsou všechny sekundární texty verbální i neverbální povahy, které existují v okolí knihy a vstupují do procesu literární komunikace mezi autorem a příjem-

cem textu. Mezi epitexty patří například rozhovor s autorem díla v periodickém tisku či na internetu, kritika a recenze v novinách či v časopise apod.

- *Vnitřní paratexty (tzv. peritexty)* obklopují či vyplňují primární text v jeho bezprostřední blízkosti, tj. jsou součástí knihy jako fyzického objektu. Jde zejména o titul, jméno autora, tištěné věnování, prolog, epilog, komentáře či záložkové texty, případně o texty soukromé povahy (např. rukopisné věnování či psané poznámky).

2) použitého kódu:

- *Verbální paratexty (z lat. *verbum*, *slovo*)* jsou sdělované prostřednictvím jazyka a řeči. K verbálním paratextům náleží například titul díla, jméno autora, předmluva, doslov, poznámky, recenze, reklamní texty apod.
- *Neverbální paratexty* jsou „sdělované“ mimoslovním způsobem. Patří k nim zejména volba formátu knihy, papíru, typografické úpravy, ilustrace, logo edice či nakladatele, použité barvy apod.

3) autorství:

- *Autorské paratexty* jsou vytvořeny tvůrcem díla. Mezi typické autorské peritexty patří zejména název díla, jméno autora, motto, dedikace, případně i signovaný úvod, doslov či poznámka.
- *Nakladatelské paratexty*, jejichž původcem je nakladatel. Mezi nakladatelské peritexty patří především texty na záložce a na zadní straně obálky, úvod, doslov a poznámky napsané nakladatelem knihy, různé propagační texty apod. Nakladatelskými peritexty mohou být i další knižní paratexty, jež jsou obecně pojímány jako autorské (např. titul díla, motto, věnování, předmluva, doslov) – uvedme kupříkladu příslušenství knihy vydané a uspořádané nakladatelským po smrti autora (tzv. posthum paratexty).
- *Mediátorské paratexty* pocházejí od mediátora (zprostředkovatele) knihy (knihovny, školy či jiného subjektu). Vznikají až ve fázi fyzické existence knihy a mohou mít řadu forem (např. knižní anotace na webových stránkách knihoven, ústní komentář či návod k recepci díla ve škole apod.).

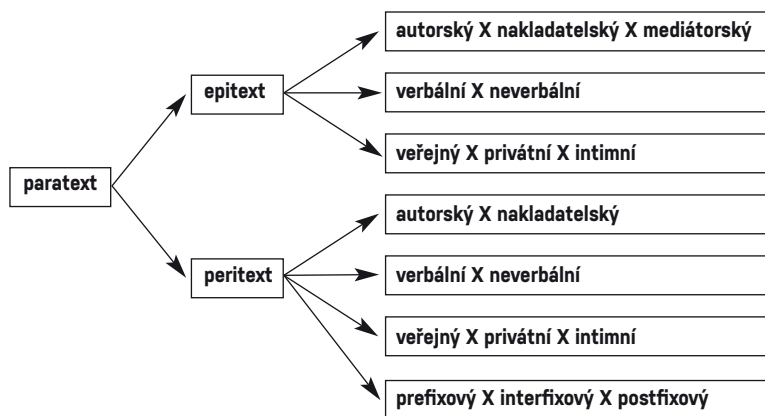
4) umístění v knize vůči primárnímu textu:

- *Prefixové (také úvodní, front matter) knižní paratexty* jsou umístěny před autorským textem a předcházejí vlastní četbě primárního textu. Jde zejména o titulní stránku, předmluvu, motto či dedikaci (věnování), v některých případech i obsah.
- *Infixové (také prostřední, between matter) knižní paratexty* vyplňují autorský text. Patří sem například názvy kapitol, mezititulky, ilustrace a marginálie. Jejich nejčastější funkcí je dovsvětlit pojmy či kontext díla.
- *Postfixové (také závěrečné, end matter) knižní paratexty* jsou lokalizovány za autorský text. Díky svému umístění v knize jsou detekovány často až po přečtení textu recipientem díla. Mezi knižní postfixové paratexty náleží například poznámky, doslov, komentář, případně propagační texty apod.

5) adresáta paratextového sdělení:

- *Veřejné paratexty* jsou určeny širší veřejnosti (např. titul, jméno autora, tištěné věnování, prolog, epilog, komentáře či záložkové texty).
- *Privátní a intimní paratexty*, jimiž bývají nejčastěji rukopisně vepsaná věnování či poznámky o textu nebo recepčních aktivitách čtenáře, jsou dodatečně připojenými paratexty do početné omezeného počtu knih, často pouze do jediného díla, a mají většinou výrazně osobní charakter (uvedme kupříkladu rukopisné věnování Karla Čapka T. G. Masarykovi či Masarykovy vpisky do jeho knih).

Celý přehled základního typologického rozlišení paratextů lze znázornit takto:

Přehled neobsahuje paratexty specifické povahy, k nimž patří například překladatelské sekundární texty, jež pomáhají recipientovi díla překonat transkulturní a časovou divergenci zdrojového a přeloženého textu knihy. Zvláštní roli mají i paratexty zprostředkovatelské, které jsou určeny zcela jinému příjemci, než je adresován primární text knihy (typickými představiteli jsou paratexty v dětské literatuře pro nečtenáře a začínající čtenáře). Velice zajímavým typem jsou paratexty mystifikačního charakteru, jež záměrně znejasňují hranici autorského textu a paratextů a rozšiřují mystifikační hru i za hranice díla (uvedme například paratextové vybavení některých knih o Járovi da Cimrmanovi).

Současná nesnadná situace knižního trhu způsobuje, že snahou jednotlivých vydavatelství je zejména ekonomicky „přežít“ a dostatečně se „zabydlet“ na českém knižním trhu. Zmíněný trend vede k pozvolnému nárůstu paratextů knihy a postupné profesionalizaci redakční práce nových nakladatelství, která se učí „vybavovat“ své knihy takovými texty, které „umí“ lépe a účinněji komunikovat se svými čtenáři. Nevyhnutelná větší pozornost sféře paratextů tak není dána pouze potřebou subjektů, podílejících se na genezi paratextů, ale také potřebou příjemců získat větší dovednost v rozlišování obou typů textů – primárního i sekundárních, a chápat jejich úlohu v procesu recepce díla. Rozeznání paratextů a pochopení jejich role v literárním světě by se proto mělo stát jednou ze základních kompetencí současného čtenáře.

- LITERATURA:**
- GENETTE, Gérard. *Seuils*. Paris: Points, 1987.
 - LANE, Philippe. *La périphérie du texte*. Paris: Nathan Université, 1992.
 - MÜLLEROVÁ, Lenka. *Paratexty a česká nakladatelství (knižní strategie v 90. letech 20. století)*. Kostelec nad Orlicí: Litterae, 2010. ISBN 978-80-254-6612-4.
 - MÜLLEROVÁ, Lenka. *Knižní marketing*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3357-8.
 - Webová stránka věnovaná paratextům – <http://litterae.mypage.cz/>

PaedDr. LENKA MÜLLEROVÁ, Ph.D., MBA je literární vědkyně, bohemistka, vysokoškolská pedagožka. Zabývá se českou literaturou, literaturou pro děti a mládež, knižním marketingem, sociologií literatury.

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- ➔ Retrospektivní konverze v knihovnách
 - ➔ Vyhledávací systémy nové generace
 - ➔ Vybavení a uspořádání knihoven jako míst vzdělávání a další příspěvky

Quo vadis, knihovno? aneb O propagaci Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015

Pracovní skupina Priority 19 se snaží popularizovat Koncepti rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015. Pod vlajkou projektu s názvem *Quo vadis, knihovno?* připravuje roadshow přednášek pro krajské knihovny, vydání přetextované koncepce, ale také informačně-propagační videospot a leták.

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 až 2015 je dokument, o kterém už nejspíš slyšela většina domácích knihovnické veřejnosti. Strategický dokument schválený vládou, který knihovnám, jejich zřizovatelům, provozovatelům i samotným knihovníkům říká, kam by se měla ubírat další cesta vývoje. Ale vědí knihovny a knihovníci, jak s takovou Konceptí vlastně naložit? Srozumitelnost tohoto vládního dokumentu může být místy obtížná, těžko se v něm vyznat. A tak jsme se rozhodli, že to všem trochu zjednodušíme a pokusíme se na věc podívat z jiného, srozumitelnějšího pohledu. A že zase začneme o Koncepti mluvit. Jsme Priorita 19.

Co je Priorita 19?

Úvodem je dobré zmínit, jak je samotná Koncepte členěná a práce na její realizaci organizovaná. Koncepti tvoří celkem 21 cílů (tzv. priorit), které jsou sdruženy do šesti hlavních tematických okruhů. Zavedení jednotlivých cílů do praxe řeší samostatné pracovní skupiny při každé prioritě, každá skupina má svého zpravodaje z Ústřední knihovnické rady a garanta z Národní knihovny ČR. Priorita 19 se zabývá marketingem služeb knihoven, respektive podporou marketingových aktivit centrálních i lokálních služeb systému knihoven.

Zpravodajem Ústřední knihovnické rady za Prioritu 19 je **RNDr. Tomáš Řehák**, ředitel Městské knihovny v Praze. Mezi garanty Ná-

rodní knihovny ČR patří např. PhDr. Vít Richter a Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., a pracovní skupinu tvoří celkem sedm zástupců různých knihoven z celé České republiky. Pracovní skupinu a projekt komunikace Koncepce koordinuje Mgr. Pavlína Lonská (autorka tohoto článku) pod odborným vedením Mgr. Lenky Hanzlíkové, tiskové mluvčí a vedoucí Oddělení komunikace Městské knihovny v Praze.

Naše aktivity

Hlavním tématem pracovní skupiny pro rok 2013 zatím není marketing knihovnických služeb, ale komunikace a propagace Koncepce samotné. Projekt byl pod názvem **Quo vadis, knihovno?** podpořen grantem Ministerstva kultury ČR v rámci programu **Knihovna 21. století**. Díky této dotaci může Priorita 19 realizovat smělý plán, který zahrnuje roadshow přednášek pro krajské knihovny, vydání přetextované koncepce, ale také informačně-propagační videospot a leták. Většina aktivit je v době psaní tohoto článku zatím ve fázi příprav, jejich spuštění se chystá na září letošního roku, tedy před začátkem přednáškové roadshow.

Naším cílem je pomocí zmíněných aktivit dosáhnout větší známosti Koncepce v kruzích odborné knihovnické veřejnosti a pomoci k uplatnění tohoto dokumentu v české knihovnické praxi.

**Quo vadis,
knihovno?**

Obr. 1:
Logo projektu Quo vadis,
knihovno?

Roadshow Quo vadis, knihovno?

Klíčovou akcí projektu je **podzimní roadshow po krajských knihovnách**, tedy série předná-

šek a workshopů, jejichž cílem bude šířit myšlenky Konceptce prostřednictvím krajských knihoven do knihoven na regionální a lokální úrovni.

Mezi naše lektory patří Mgr. Zlata Houšková, PhDr. Bohdana Stoklasová a Mgr. Jaroslava Štěrbová, Ing. Martin Lhoták, PhDr. Vít Richter a RNDr. Tomáš Řehák.

Výchozím bodem všech přednášek bude společná základní prezentace. Každý lektor ale může svou přednášku přizpůsobit podle přání krajské knihovny, ve které vystoupí, a zacílit tak na vybrané téma (např. knihovna jako místo, komunitní činnost knihoven, centrální portál *Knihovny.cz*). Oslovení metodici regionálních funkcí z krajských knihoven, kteří měli výběr lektorů a užšího zaměření přednášek na starost, vybírali podle vlastního zájmu, proto se mohou přednášky v jednotlivých knihovnách obsahově lišit.

spirovalo několik knihovnických koncepcí ze zahraničí, nakonec jsme si za vzor vybrali anglickou Vizi Britské knihovny do roku 2020 (British Library 2020 Vision).

Novou verzi textu pod názvem *Trendy českého knihovnictví: cíle pro rok 2015 a jak jich dosáhnout* vytvořil Marek Hejduk, copywriter ze Sdružení nezávislých kreativců ProBono, odbornou korekturu provedla Mgr. Jaroslava Štěrbová z Městské knihovny v Praze. Brožuru zpřístupníme v elektronické podobě (i v anglickém překladu), a to v grafické úpravě shodné se stylem připravovaného Centrálního portálu českých knihoven *Knihovny.cz* od grafického studia Imagery. Jednotným vizuálním stylem chceme na oba související projekty vzájemně odkazovat, neboť projekt centrálního portálu patří mezi základní cíle celé Konceptce – navíc má svoje logo a vizuální styl, od kterého se lze odrazit.

Obr. 2: Lektory roadshow: Mgr. Zlata Houšková, PhDr. Bohdana Stoklasová, Mgr. Jaroslava Štěrbová, Ing. Martin Lhoták, PhDr. Vít Richter a RNDr. Tomáš Řehák

Informační brožura

Podstatou projektu popularizace Konceptce bylo dostat její text k co nejširší odborné veřejnosti a k zainteresovaným osobám (zejména provozovatelům knihoven). Proto jsme dospěli k tomu, že je nutné upravit výchozí text do čitelnější a stravitelnější podoby. Ke změně nás in-

Obr. 3: Logo centrálního portálu Knihovny.cz od grafického studia Imagery

Videospot

Známé přísloví praví: „Je lepší jednou vidět, než stokrát číst.“ Proto se další aktivitou k propagaci Konceptce stal informačně-propagační videospot. Nápad a skript klipu pochází opět od Sdružení nezávislých kreativců ProBono (Marek Hejduk a Ivan Peterka). Tato tvůrčí dvojice má za sebou úspěšnou neziskovou kampaň Otevřeno seniorům, což byl jeden z důvodů, proč jsme svěřili realizaci tohoto úkolu právě jí. Spot během srpna letošního roku produkovala společnost

Punk Film.

Tiskoviny

Propagační leták vzniká souběžně se zmíněným videoklipem. Svým sdělením by na něj měl navazovat a grafickou úpravu opět provádí studio Imagery ve vizuálním stylu portálu *Knihovny.cz*. Leták budeme distribuovat v tištěné podobě mezi účastníky přednášek roadshow a prostřednictvím krajských knihoven,

pro všechny ostatní zájemce bude dostupný ke stažení v elektronické podobě na webových stránkách projektu.

Web

Webová prezentace projektu je zatím poslední aktivitou, zato jednou z nejdůležitějších. Hosting webu se podařilo domluvit díky ochotnému přístupu PhDr. Petra Škýřika, Ph.D., z Kabinetu informačních studií a knihovnictví MUNI na subdoméně *Koncepce.knihovna.cz*. Na této adrese budou dostupné bližší informace o projektu Quo vadis, knihovno?, aktuality a veškeré zmíněné materiály v elektronické podobě ke stažení.

Líbí se vám aktivita Priority 19? Přidejte se k nám!

Hledáme novou krev do naší pracovní skupiny. Pokud se mezi čtenáři najde někdo, koho zaujaly naše činnosti a chtěl by se na jejich tvorbě také podílet, budeme rádi, když se k nám připojí. Vítáme nejenom zájemce o řádnou účast ve skupině (občasná setkání), ale zejména ty korespondenční (diskusní mailing list). V případě zájmu kontaktujte koordinátorku projektu Pavlínou Lonskou (pavlina.lonska@mlp.cz).

Kdo jsme a co děláme, můžete také vidět v prezentaci (http://prezi.com/kq8xym5r_q6y/komunikace-koncepce/) Priority 19.

PAVLÍNA LONSKÁ pavlina.lonska@mlp.cz

Článek bude v upravené verzi souběžně publikován v dalších oborových periodikách (Ikaros, Inflow, Duha, Knihovnický zpravodaj Vysočina, Knihovnicko-informační zpravodaj U nás).

Genealogie – postřehy a tipy pro tvorbu rodokmenu

Pravděpodobně všichni, kteří se jako já nějak zabývají genealogií, už slyšeli otázku, co nás k tomu přivedlo a co nás na tom baví. Kolik je lidí, tolik je odpovědí. Někdo chce zodpovědně vědět o minulosti co nejvíce, než ti starší odejdou, někdo chce rodokmen zpracovat jako dárek, další je zcela obyčejně zvědavý. U mne jako konečný impuls, který okrajový zájem změnil na konička zabírajícího většinu volného času, posloužila víkendová návštěva lázní s kamarádkou, která se rodokmeny zabývá.

V prvním okamžiku, kdy se člověk rozhodne vrhnout se na sestavení rodokmenu, je několik míst, kde může ztratit chuť a elán. Potřebuje doma najít rodné listy, nebo v rodině někoho z pamětníků, kdo mu řekne jména jeho rodičů, prarodičů, praprarodičů a dalších, místo a alespoň přibližné datum narození. V tomto případě je mnohem důležitější místo, kde se předci narodili, případně kam chodili do kostela, než přesné datum. Pokud zná jedinec lokalitu, má šanci prohledat matriky. Jestliže ví přesné datum, ale nezná místo, těžko bude prohledávat

matriky v celé republice (pro představu jen tzv. Velká Praha představuje 80 farností). Dále je třeba najít farnost, pod kterou patřilo místo, kde předci žili, a kam chodili do kostela. Najít archiv, ve kterém jsou uloženy matriky pro příslušnou farnost. Pátrající potřebuje, aby matriky byly již přístupné veřejnosti, aby byly alespoň na přelomu 19. a 20. století psány obyčejnou latinkou. Dále někoho, kdo mu poradí nebo pomůže, nebo naopak okřikne, když začne dělat chyby...

Kde hledat počáteční informace?

Úplně nejjednodušší je sednout si, vzít si papír a tužku a sepsat si – nebo zakreslit formou stromu – co si sami pamatujete o svých příbuzných a předcích. Uvedte si otcovy i matčiny sourozence, svoje bratrance a sestřence, jejich děti, proberte doma uložené fotografie. Uvádějte údaje co nejpřesněji, ale nezavrhujte ani informace, u kterých si sami nejste jisti – skoro vždy je koho se v rodině zeptat. Já takto do

úplně prvního stromu uvedla, že můj dědeček byl třetí dítě, narozené roku 1908, po sňatku rodičů v roce 1906, což se mi i samotné zdálo podivné – už druhý člověk, se kterým jsem mluvila, mne upozornil, že dědeček byl třetí přeživší dítě v rodině, první z druhého sňatku. Oprava v tuto chvíli zabrala jen okamžik. Po zmapování své paměti zkuste rodiče, strýčky a tetičky, vyptávejte se i na rodinné pověsti, slibte, že je ověříte – v mnoha rodinách uslyšíte o příbuzných v Americe, nemanželských dětech či o napoleonských vojácích, kteří na území Čech či Moravy nechali dítě... Tím získáte častěji odpovědi a další otázky na téma KDO.

Zároveň, až budete doma hledat fotografie nebo se vyptávat příbuzných, podívejte se nebo poptejte po dokumentech, rodných, oddacích a úmrtních listech. Také po domovských listech, na kterých najdete vlastnoruční podpisy svých předků. Určitě byste měli najít dokumenty svoje či svých rodičů, když budete mít štěstí, naleznete uložené opisy rodných listů z doby protektorátu, které si naši předci vyžádali, aby doložili svůj nežidovský původ. Po čem se dívat? Samozřejmě vás budou zajímat jména, data a místa narození, informace v kolonce Poznámky (mohou tam být informace o sňatku), která církev a která farnost dokument vydala. Tyto informace vám dají odpověď na otázky KDE a KDY.

Když už všechny tyto informace máte, je čas zjistit, zda máte data, která se dají najít ve volně přístupných matrikách a ve kterém archivu matriky hledat. Matriky se dělí na tzv. živé a mrtvé podle zákona 301/2000 Sb., v pozdějším znění, § 23, který stanovuje, že za mrtvou se považuje taková matrika narozených, kde je nejmladší uvedený záznam 100 let starý, a taková matrika oddaných a zemřelých, kde je nejmladší záznam 75 let starý. Jelikož veřejně přístupné jsou pouze tzv. mrtvé matriky, znamená to, že v roce 2013 můžete hledat v matrikách, kde je poslední záznam z roku 1913 nebo 1938. V případě menších obcí se vám může stát, že matrika byla vedena například od roku 1784 do roku 1949 pro všechny tři druhy záznamů. V takovém případě bude matrika přístupná až v roce 2049, v závislosti na nejmladším uvedeném záznamu. Pokud pátráte po svých přímých předcích, máte právo si – po prokázání této pří-

buznosti – požádat o opis matričního záznamu až na úroveň vašich praprarodičů. Nový občanský zákoník by toto omezení měl změnit, ale stále není stoprocentně jasné, zda skutečně začne platit k 1. 1. 2014.

Tzv. mrtvé matriky jsou dnes uloženy ve veřejně přístupných archivech. Těch hlavních je osm – Státní oblastní archiv Praha, Státní oblastní archiv Plzeň, Státní oblastní archiv Litoměřice, Státní oblastní archiv Třeboň, Státní oblastní archiv Zámorsk, Zemský archiv Opava, Moravský zemský archiv v Brně a Archiv hlavního města Prahy. Kromě těchto jsou ještě dva velké archivy – Národní archiv, kde jsou uloženy židovské matriky, a Vojenský historický archiv, kde jsou uloženy například informace o vojácích. Jak se rozhodnout, který archiv je ten „váš“? Buď si můžete pamatovat, kam který ze současných krajů patří, včetně výjimek jako je např. kraj Vysočina, nebo si můžete vyhledat adresu webových stránek České genealogické a heraldické společnosti¹⁾ s odkazem, pod kterým je mapka s rozdělením archivů (Digitalizace). Pak si stačí jako druhé okno otevřít normální mapu (nebo papírovou na stole) a prostým porovnáním a odhadem zjistit, na který archiv byste se měli podívat. Hned druhá věc, kterou byste měli udělat po tom, co zjistíte, který archiv vás zajímá, je, zda jsou matriky k dispozici na internetu, nebo pouze při osobní návštěvě v archivu. Pamatujte i na to, že matriky, které jsou k dispozici na internetu, vám v archivu nepředloží.

Kam dále?

Teď již máte datum narození svého předka, víte, kde se narodil, kde jsou uloženy matriky pro dané místo a období, už máte v ruce nebo na obrazovce počítače příslušnou matriku a říkáte si, že teď už je všechno v pořádku a nic vás nemůže zastavit. Omyl. Zapomněli jste na to, že matriky jsou psané rukou a že se na našem území nepoužívala vždy jen latinka a čeština. Matriky na přelomu 19. a 20. století budou pravděpodobně psané česky a latinkou, pokud se nebude jednat o německou oblast jako např. Sudety. Tam pravděpodobně narazíte na němčinu a kurent, který vám bude připomínat v první chvíli spíše „broučky“ než písmena. Doporučuji vám někde si najít převodní tabulku

[např. Učebnice čtení starých textů²⁾] a nosit si ji s sebou. Další možnost je stáhnout si do počítače font s názvem Sütterlin, doma si napsat jména, která budete hledat, vytisknout si je a vzít s sebou do archivu. Sütterlin nevypadá přesně jako kurent, ale podobně. Pomoc budete potřebovat obzvláště, pokud se rozhodnete v pátrání pokračovat – přibližně od roku 1850 se kurent a němčina používaly na celém našem území. Co se týká němčiny jako jazyka, asi brzo zjistíte, že se stále opakují stejná slova; záleží na vás, zda si budete psát vlastní slovníček, nebo je budete stále dokola vyhledávat ve slovníku či na internetu.

Překonali jste všechny nástrahy a máte první nalezený záznam. Gratuluji! Pokud jste to ještě neudělali, je ten pravý čas se rozhodnout, jak si budete nalezené záznamy evidovat a jak budete vytvářet rodostrom. Dnešní doba samozřejmě láká k použití počítače. Máte možnost si stáhnout některý z volně dostupných a neplacených genealogických programů – bude záležet na vás, který si vyberete, zda chcete svůj rodokmen zveřejňovat na internetu, vkládat fotografie apod.; nebo samozřejmě můžete zůstat u ručního malování, ale pravděpodobně brzy zjistíte, že není snadné najít a nosit s sebou dostatečně velký papír ani se na něm potom orientovat. Samotné záznamy si také evidujte. Opět je pouze na vás, jaký systém vám bude vyhovovat, měl by ale být snadno pochopitelný i pro druhé. Nemá cenu lákat příbuzné, aby vám pomohli, a potom je odradit zbytečně složitým nebo nepřehledným systémem. Zároveň bych vám nedoporučila systém, který je více než z padesáti procent závislý na vaší paměti – věřte mi, že funguje pouze do určitého počtu lidí. Nejjednodušší je založit si zvláštní složku na rodokmen, kam budete ukládat kopie získaných dokumentů, fotografie, případně úryvky z knih nebo články z novin, a ve složce založit další čtyři podsložky, jednu pro každou rodinnou větev podle příjmení vašich prarodičů (osobně doporučuji i jednotlivé soubory se záznamy pojmenovávat v systému *Příjmení Jméno obsažené informace* – např. *Khas Josef nar1840 N*). Počítejte s tím, že křestní jména se budou opakovat. Naši předci přeci jen používali o hodně méně jmen než my dnes a rozhodně málokdy nějaká výjimečná. Josef, Vác-

lav, Matěj, Jan, Martin, Antonín, Vít, Jakub, v některých krajích ještě Vojtěch (nebo v německé formě Adalbert), Marie, Anna, Magdalena, Marianna, Markéta, Barbora, Terezie – to pravděpodobně budou nejčastější jména, na která narazíte. Neobvyklá jména bývají krajová – například Wolfgang na Chudenicku podle sv. Wolfganga, který zde měl při cestě z Prahy postavit kostel; nebo jména po panstvu (pán si vzal manželku s neobvyklým jménem a na její počest a kvůli přímlyvě byla jejím jménem křtěna děvčata) nebo například jména pro nemanželské děti. Ty často dostávaly nezvyklá jména, aby si s sebou celý život nesly znamení svého nemanželského původu. Ale i v tomto případě mohou existovat výjimky – jeden můj předek ze středních Čech se jmenoval Krescenc. Jediný na farnosti, manželské dítě. Původ této odlišnosti se mi nepodařilo vypátrat.

Co se ještě může hodit

Veškeré informace, které najdete, si zapisujte. Ať nedopadnete jako já, která si sice pamatuji, že jsem kdysi při první návštěvě v SOA Praha ve sborníku v badatelně četla zajímavý článek o obci na Podbrdsku, která se po opakovaných povodních přestěhovala přibližně o kilometr dál od svého původního umístění, ale bohužel si již nepamatuji, který sborník to byl či které obce přesně se článek týkal. Zaujala vás informace? Šup s citací do notýsku, nemusíte do držovat žádnou citační normu, informace musí být ale srozumitelná pro vás tak, abyste ji kdykoli znovu dohledali. Nikdy nevíte, co všechno využijete, až budete psát rodinnou kroniku. Zaujal vás při prohlížení matrik z farnosti zápis o úmrtí nějakou poznámkou? Poznamenejte si, co a kde jste viděli. Možná v budoucnu zjistíte, že se jednalo o souseda vašeho předka...

Pokud se nakonec pustíte do psaní rodinné kroniky, počítejte s tím, že prosté *narodil se, oženil se, zemřel* nestačí. Pak se vám budou hodit všechny perličky, které najdete v matrikách nebo starých novinách či na internetu, fotografie, které jste našli v rodině a vyprosili si je k oskenování nebo ofocení, informace o původu příjmení, o jménech, která naši předci nosili, historické události a samozřejmě informace o obcích, kde předci žili. Pro takovéto poznatky se dá samozřejmě používat internet

jako začátek – i v turistických průvodcích nebo na stránkách obcí bývá malý historický přehled, pokud budete mít štěstí, narazíte na obecní kroniku (ty, které nejsou na internetu, se dají nalézt ve státních okresních archívech, které jsou organizační součástí státních oblastních nebo zemských archívů). Jedna z výjimečně dobře zpracovaných obecních kronik je *Kronika města Merklína* Josefa Erharta³⁾, která vyšla i tiskem a je k nalezení na stránkách města Merklína. V textu se dají najít třeba ceny náboženských obřadů, které jsem citovala v minulém článku, nebo třeba ceny běžných věcí z roku 1924 (pozor, nedá se prohledat fulltextem).

Jak daleko se můžete dostat s využitím matrik? Přibližně k roku 1650, což jsou nejstarší dochované matriky na našem území. Přes tento rok se dá někdy překlénout s pomocí nematričních zdrojů, jako jsou berní ruly, gruntovní knihy nebo soupisy poddaných podle víry a podobně, ale to je na samostatné povídání.

Závěrem

Počítejte s tím, že uděláte chybu – po osmi hodinách v práci, třech hodinách na cestě, po pěti hodinách sezení u matrik na internetu, případně luštění matričních záznamů z latiny nebo

němčiny se spletete rychleji, než jste teď ochotni si připustit. Proto i sami po sobě občas zkontrolujte nalezené, zda vše dává smysl, zda jste vše dobře přečetli či přepsali (kdysi jsem k sňatku z roku 1822 dohledala narození ženičky v roce 1818 a byla jsem dokonale spokojená – než jsem se na to podívala druhý den). Obzvláště to doporučuji při přípravě na výlet do archívu – kdysi jsem si po takovém dni, jaký jsem popsala, plánovala výlet do archívu na nedigitalizované matriky z Merklínska a v tu chvíli mi přišlo dokonale logické, že budou ležet v příslušném Státním okresním archívu. Naštěstí mne kamarádka dostatečně rychle upozornila, že jsem unavená a říkám nesmysly, matriky jsou vždy v oblastních nebo zemských archívech...

Každopádně vám přeji hodně štěstí na vaší cestě za předky a jejich příběhy. Pokud vás genealogie chytí, může to být koníček na celý život, který vás donutí doplnit si znalosti z mnoha jiných oborů. Ráda bych se s vámi podělila o několik užitečných odkazů na začátek – číslované se vyskytují cíleně v textu, písmenné jsou potom další tipy, které se mi do textu vřadit jednotlivě nepodařilo.

VĚRA KHÁSOVÁ vera.khasova@gmail.com

ODKAZY:

- 1) <http://www.genealogie.cz> – Česká genealogická a heraldická společnost
- 2) HÁSEK, Václav a kol. *Učebnice čtení starých textů: k výuce v kurzech ČGHSP i pro samouky*. Vyd. 1. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost, 2003. [128] s. ISBN 80-239-2236-X.
- 3) ERHART, Josef. *Kronika města Merklína*. Merklín: nákl. města Merklína, 1924. 300 s. (<http://www.merklin.cz>).
- a) <http://www.portafontium.cz> – matriky, kroniky, listiny a fotografie z Bavorska a Plzeňska
- b) <http://www.familysearch.org> – databáze matrik z celého světa, včetně ČR (doporučuji hledat v matrikách a ne podle jmen)
- c) <http://www.actapublica.eu> – matriky ze SOA Plzeň, Praha, MZA Brno a Niederösterreich nördlich der Donau
- d) <http://digi.ceskearchivy.cz> – matriky ze SOA Třeboň
- e) <http://matriky.soalitomerice.cz> – matriky ze SOA Litoměřice
- f) <http://www.ahmp.cz/katalog> – matriky z Archívu hlavního města Prahy
- g) <http://www.archivzamsrk.cz/sbirkamatrik/digimatriky.pdf> – matriky SOA Zámorsk
- h) <http://www.matriky.archives.cz> – matriky SOA Opava
- i) <http://stripyzmatrik.blogspot.cz> – zajímavosti z matrik
- j) <http://kramerius.nkp.cz> – digitalizované zdroje z České republiky (noviny, knihy, časopisy, některé již nepodléhají autorskému zákonu)
- k) <http://libri.cz/databaze/jmena/> – encyklopedie křesťanských jmen a jejich původu
- l) LEDNICKÁ, Blanka. *Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 171 s., [5] s. obr. příl. ISBN 978-80-247-4069-0.
- m) POHANKA, Henry. *Sám proti toku času aneb s genealogií k vlastním kořenům*. Vyd. 1. Litvínov: Dialog, 2002. 271 s.: 51 obr., tab., mp.; 24 cm. ISBN 80-85843-62-5.
- n) HLAVÁČEK, Ivan a Rostislav NOVÝ a Jaroslav KAŠPAR. *Vademecum pomocných věd historických*. 3., opr. a dopl. vyd. Jinočany: H & H, 2002. 544 s. ISBN 80-7319-004-4.

Svět jinýma očima

Tak se jmenovala má první výstava v Národním muzeu v roce 2003. Tehdy ještě měla naše knihovna v historické budově muzea před studovnou na hraní vlastní výstavní „pískoviště“; nebylo velké, ale byly tam někdy vidět velké věci a dobré nápady několika generací našich muzejních knihovníků. *Kabinet knižní kultury* se ten prostor jmenoval.

Svět jinýma očima viděný je vlastně problém poptávky, nabídky, tudíž i volby – z čeho si tvoříme představu o současném dění, na čem stavíme svůj názor na něj a o co opíráme svůj postoj k aktuálním událostem. Dnes říkáme, že nám tento „obraz světa“ vytvářejí média, dřív se říkalo „hromadné sdělovací prostředky“ a ještě dříve „tisk“ a „novinář“, kterými to všechno vlastně kdysi začátkem 17. století začalo. Komenský v kapitole XXII. svého *Labyrintu světa a ráje srdce* jako první popsal zpravodajsko-novinový trh, a věru že předvídavě. Vystihl relativitu zpravodajské „pravdy“, zhoubnou závislost lidí na novinkách, které ve skutečnosti nejen člověka orientují, ale také dezorientují a matou i emoce v jeho nitru. Poptávka po aktualitě od té doby vzrostla do podoby civilizačního fetišu a kdo jím vládne, cítí se Napoleonem svého prostoru. Někde to je Berlusconi, jinde a dlouho je to Murdoch, co se vyklube z Babiše, teprve uvidíme.

Jak se ubránit coby čtenáři (posluchači, diváci) tomu, abychom neviděli jen to, co a jak vstřebáme ze „svých“ novin, „svého“ tv kanálu, „svého“ zpravodajského serveru... Vyplatí se hledat více zdrojů, zabere to čas, ale vyplatí se to. V rámci českých médií sice zjistíme, že téměř všechna píší o tomtéž, ale alespoň v oblasti názorů na události získáme širší představu. A nejlepší je, to je však už opravdu náročnější, číst i zahraniční zpravodajství a komentáře. Najednou uvidíme svět trochu jinýma očima, z jiných úhlů pohledu, opřeny o jiné žurnalistické tradice.

Také v minulosti, když byly jenom noviny a časopisy, to vzdělanější lidé dělali. A v knihovně máme toho doklady. Vedle periodik vydávaných v českých zemích, na území Rakouska (Uherska) nebo na Slovensku (podle vývoje státních hranic) tu objevíme i solitéry z mnoha jiných zemí. Někdejší knihovníci je získávali zpravidla darem nebo z pozůstalosti. Proč to dělali, když měli tzv. bohemikální sbírkový program? Byli prozíraví a věděli, že je dobré tvořit zahraniční zrcadlo vývoje domácího novinářství. Noviny jsou odlišné nejen obsahově, ale i graficky, formátově, členěním struktury. Můžeme orientačně srovnat, co a jak se tisklo jinde. Zejména pro 19. a první polovinu 20. století máme takových příkladů jiných novinářských kultur hodně. Vesměs z Evropy a Ruska, ale i z Ameriky nebo Brazílie. Na těch exemplářích nebývá značka majitele. Ale jsou výjimky, v oddělení zámeckých knihoven, protože aristokrati často odebírali cizí tisk. Noviny však sbírali i neurození, například malíř pokojů Tichánek z Boskovic u Semil, který patrně na přelomu 19. a 20. století hodně cestoval, propadl sbírkově novinovému okouzlení a svým jménem orazítkované výtisky si schovával; nakonec přišly do muzea. Snažím se v této činnosti pokračovat stejným stylem. Jakmile jede někdo z muzejních kolegů do zahraničí, chci, aby přivezl noviny. Nedávno někdo dodal australské. V obrazové příloze na obálce Čtenáře je několik starších ukázek naší sbírkové (nebohemikální) asymetrie.

MARTIN SEKERA

martin_sekera@nm.cz

Citační manažer Citace PRO a jeho využití ve vědě a výzkumu

Pokud se zeptáte českých studentů, čeho se nejvíce obávají při psaní odborných textů, bez váhání odpoví, že správného citování. Při kompletaci práce se věnuje tvorbě a úpravě citací poměrně velký prostor. Důvodem je fakt, že studenti vytvářejí citace ručně. Často přitom využívají spíše různých výkladů a příkladů, které nebývají vždy jednotné a správné. Jedním z řešení je využívat citační manažery, a to nejen pro výsledné generování citací, ale i pro jejich uchování, zaznamenávání připomínek a případně i pro uložení nebo prolinkování plných textů. Citační manažery jsou skvělým nástrojem boje proti plagiátorství. Je tedy potřeba zaměřit se při výuce spíše na jejich využívání než na popis, kam v citaci patří tečka nebo čárka.

V současné době lze u nás využít desktopové citační manažery jako například Reference Manager od Thomson Reuters. Nicméně větší perspektivu nabízejí on-line služby, jejichž výhodou je zejména dostupnost z jakéhokoli zařízení připojeného k internetu. U nás jsou nejvíce využívány služby EndNoteWeb, Refworks a nově byl na trh uveden český systém Citace PRO, na který se zaměřím v tomto článku.

Systém Citace PRO je komerčním produktem od tvůrců *Citace.com*, kteří od roku 2004 provozují v českých zemích populární generátor citací. Od počátku umožňuje generovat citace podle normy ČSN ISO 690, nabízí různé možnosti importů a exportů do několika formátů a nechybí ani vkládání citací a jejich organizování do složek. Generátor je určen spíše pro začátečníky. Studenti a akademičtí pracovníci však potřebují sofistikovanější nástroje pro práci s citacemi a v této chvíli nastupují Citace PRO vyvíjené pro vzdělávací a vědecko-výzkumné instituce. Systém oproti bezplatné verzi umožňuje generovat citace do více než **4000 citačních stylů** včetně těch nejrozšířenějších (ČSN ISO 690, ISO 690, APA, CSE, Harvard, Chicago, IEEE, MLA, NISO/ANSI Z39.29, Turabian atd.). Připravuje se také podpora českých citačních stylů, například styl *Sociologického časopisu* nebo *Historického časopisu* apod. Po výběru citačního stylu v nabídce se automaticky převedou všechny citace do vybraného stylu. Záznamy lze v této podobě i exportovat například do Wordu. Jak toho využít v praxi? Představme si situaci, kdy máme uloženy citace k článku v Citace PRO a potřebujeme je dostat do APA stylu. Zvolíme příslušný styl v nabídce, vybereme záznamy, které chceme vygenerovat a klikneme na tlačítko *Stáhnout citaci do Wordu*. V té chvíli se otevře dokument ve Wordu a v něm budou všechny citace převedené do APA stylu. Ty pak lze zkopírovat přímo k článku.

Obr. 1: Výběr citačních stylů v Citace PRO

Velkým problémem při tvorbě citací je identifikace jednotlivých údajů důležitých pro popis dokumentu. Citace PRO umožňují ruční vkládání, což ale není příliš efektivní. Místo toho lze použít **automatické importy z externích systémů**. Známe-li ISBN knihy nebo DOI článku, pak stačí zadat tento údaj do příslušného pole, systém se pokusí vyhledat citaci a ve chvíli, kdy záznam nalezneme, lze jej vybrat a údaje se vloží do správných polí formuláře. Kliknutím na tlačítko *Zkontrolovat a uložit* se provede kontrola vložených údajů, zobrazí se výsledná citace a případná doporučení, co není správně vyplněno. Kromě jednoznačných

identifikátorů je možné zadávat také názvy knih a nově i článků. Zde je ale potřeba zadávat údaje co nejpresněji, aby byl nalezen konkrétní záznam.

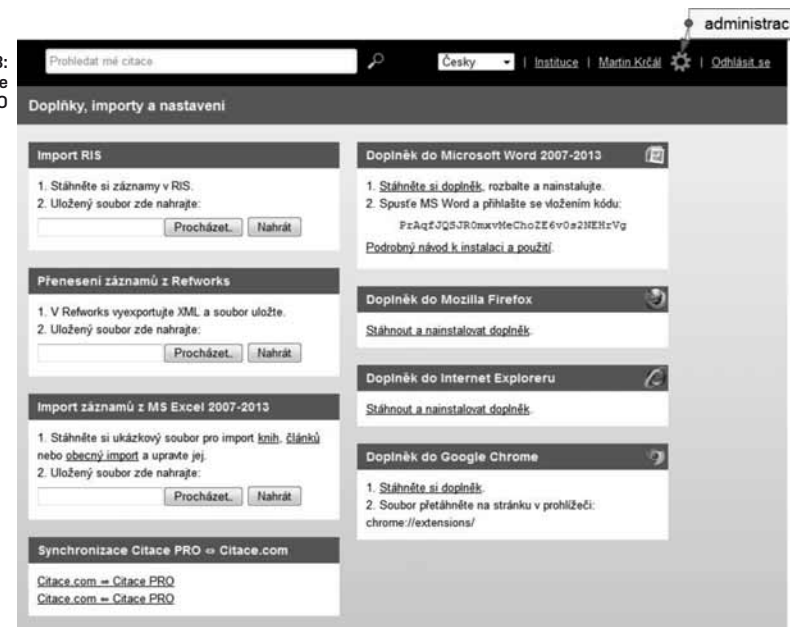

Obr. 2: Automatický import podle ISBN knihy

Záznamy lze získávat i z on-line databází. Nabízí se **přímý import** z databáze EBSCO, kdy stačí kliknout na ikonu *Uložit do Citace PRO* u záznamu v EBSCOhost, který chceme stáhnout, a citace se ihned přenesou do systému Citace PRO. Podporován je také **import prostřednictvím formátu RIS**. Uživatel si v databázi vybere záznamy, které chce exportovat, klikne na export do RIS, záznamy se vloží do textového souboru a ten nahrajeme prostřednictvím administrace v Citace PRO (viz obr. 3.). Poté se záznamy objeví ve složce RIS, odkud si je může uživatel zkopírovat do jiných složek. Tento postup je poměrně komplikovaný a filozofií portálu *Citace.com* je jednoduchost, proto jsou v Citace PRO i další možnosti importů z databází, katalogů knihoven, webů vydavatelů a prodejců knih a dalších on-line zdrojů. K tomu je zapotřebí nainstalovat si **doplněk do prohlížeče** z administrace Citace PRO. V této chvíli existuje doplněk pro Mozilla Firefox, Internet Explorer a Google Chrome. Po jeho stažení a instalaci se v liště příslušného prohlížeče objeví tlačítko s logem Citace PRO. Pokud na něj klikneme, vyhledají se na stránce všechna DOI a ISBN a zobrazí se u nich ikona Citace PRO. Nyní stačí kliknout na ikonu a záznam se přenesou do rozhraní Citace PRO, kde se vygeneruje citace a uloží se. Všechny významné komerční elektronické informační zdroje a databáze (např. Web of Knowledge, Scopus, EBSCO, Springer atd.) u svých záznamů zobrazují DOI, proto je tento postup použitelný i zde. Obdobně ho lze využít třeba v katalogu oblíbené knihovny, na webu *Amazon.com* nebo u českých prodejců knih.

Někteří uživatelé mají své záznamy uloženy ve formátu XLSX pro Excel. Zde se nabízí další možnost **importu** právě přes tento formát. Přitom je nutné dodržet správné pojmenování záhlaví sloupců, jejich pořadí již není rozhodující. Takto lze importovat i obsáhlé seznamy citací. Vzorové soubory a formulář pro upload jsou dostupné v administraci služby. Samozřejmostí je také **synchronizace mezi účty Citace.com a Citace PRO**, kdy si uživatel může převést své citace z bezplatné služby *Citace.com* nebo si je do ní může zazálohovat před ukončením studia nebo pracovního poměru v instituci.

Obr. 3: Administrace systému Citace PRO

Vložené citace je nutné nějakým způsobem organizovat. V Citace PRO mají uživatelé možnost využít **systém složek**. V základní verzi nalezneme jednoúrovňový systém, který je pro uživatele jednodušší a přehlednější, nicméně není problém na žádost nastavit institucím i víceúrovňové složky. Složky lze sdílet volně na internetu nebo přímo s konkrétními uživateli systému. Sdílené složky pak vidí uživatel v levém sloupci pod dvěma složkami.

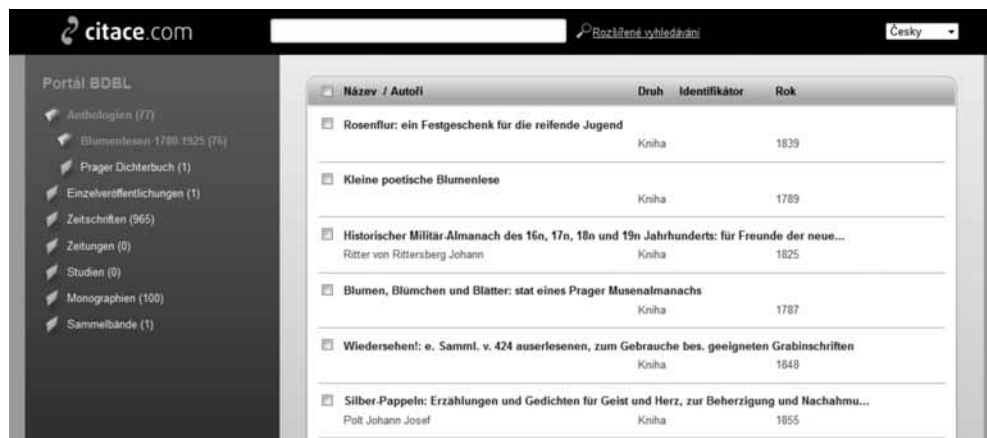
K jednotlivým záznamům můžeme přidávat poznámky, anotace nebo nahrávat plný text, jenž je k dispozici pouze danému uživateli a z autorskoprávních důvodů jej nelze sdílet. U knih se zobrazují jejich obálky, obsahy a dohledávají se plné texty například z Google Books. Citace PRO je možné propojit s SFX účtem instituce, čímž dojde k vyhledání plného textu v elektronických informačních zdrojích instituce apod. Záznamy lze kdykoli **editovat** a nově může uživatel změnit druh dokumentu, což bylo v předchozí verzi limitující zejména při importech. V nejbližší době se plánují další zjednodušení formulářů a sloučení tištěných a elektronických druhů dokumentů.

Citace PRO umí stejně jako bezplatná verze **generovat seznamy literatury** do externích souborů. Podporovány jsou formáty DOCX (MS Word), XLSX (MS Excel), PDF, RIS a BibTEX. Kromě toho lze z administrace stáhnout **doplňěk do Wordu**. Zatím je v testovací verzi a podporuje citační styly ČSN ISO 690 a APA style. Wordovský plugin umožňuje vkládat průběžně citace do textu a na závěr vygenerovat seznam literatury. Uživatel se nemusí starat o formu zápisu zkrácených citací ani soupisu literatury. Systém to vyřeší za něj. Funguje to tak, že uživatel klikne na tlačítko vložit citaci. Poté se mu zobrazí okno se seznamem citací, které má uložené ve svém účtu na Citace PRO. V seznamu lze vyhledávat. Uživatel vybere požadovanou citaci, čímž se vloží do textu a zaznamená se do soupisu literatury v závěru práce nebo na místě, které uživatel určil. Pokud se rozhodneme některou citaci v textu smazat, automaticky se vymaže i ze seznamu literatury. Kdykoli v průběhu psaní je možné změnit citační styl. Stačí z rozbalovací nabídky některý vybrat a všechny citace se do daného citačního stylu převedou.

Obr. 4: Doplňěk Citace PRO ve Wordu

Instituce mohou využít rozšíření nazvané **Portál**, které umožňuje vytvářet soupisy literatury k jednotlivým oborům, předmětům, podle kateder apod. U záznamů lze také zobrazovat plné texty, proto tato funkcionalita nachází uplatnění například při tvorbě fulltextových databází instituce. Praktické ukázky využití portálu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze jsou dostupné na adrese <http://www.citacepro.com/portal>.

Obr. 5: Portál BDBL provozovaný prostřednictvím služby Citace PRO

Citační manažery se mi v globálu zdají být velmi složité, což je pravděpodobně jeden z hlavních důvodů, proč nejsou využívány. Filozofii portálu *Citace.com* je nabízet jednoduchý a intuitivní systém, proto se při jeho vývoji dbá na dodržování pravidel použitelnosti. Při dalším vylepšování se zohledňují připomínky od uživatelů a poznatky z jejich testování. Velkou výhodou systému je také jazykové rozhraní. Systém je primárně v češtině, k dispozici jsou však i další jazyky, a to angličtina, němčina a ruština. Počet jazyků je možné jednoduše rozšiřovat.

Vývojáři systému Citace PRO si zakládají na individuálním přístupu, který respektuje specifické požadavky jednotlivých institucí. Viditelné je to zejména na možnosti propojení s dalšími systémy instituce od katalogu až po informační systém. Podporována je také institucionální autentizace. V této chvíli se využívá technologie Shibboleth, nicméně otevřené jsou i další možnosti přihlašování. Samozřejmostí je pak rychlá technická podpora v České republice. Instituce si mohou zažádat o měsíční zkušební přístup. Cena je individuální a odvíjí se od velikosti instituce a počtu uživatelů. Citace Pro v současnosti využívá Vysoké učení technické v Brně, Filozofická fakulta a Fakulta společenských věd Univerzity Karlovy v Praze, Moravská zemská knihovna v Brně a Masarykova univerzita. Více informací o systému Citace PRO a dalších produktech pro instituce je k dispozici na adrese <http://proknihovny.citace.com>. K seznámení se s fungováním služby lze využít i podrobný návod na adrese <http://www.citace.com/Navody/CitacePRO>.

Citační systémy jsou v současnosti mírně opomíjené a v oblasti informačního vzdělávání je jim věnován jen minimální prostor, což považuji za chybu. Je v zájmu knihoven a vzdělávacích institucí seznamovat s těmito systémy studenty i akademické pracovníky, protože jim mohou ušetřit mnoho času a umožnit jim soustředit se více na obsahovou stránku jejich odborných prací.

MARTIN KRČÁL martin.krcal@citace.com

Knihovna knihovnické literatury jde s dobou

Na začátku roku 2011 jsem začala pracovat v Knihovně knihovnické literatury (KKL) Knihovnického institutu Národní knihovny ČR. KKL byla založena roku 1953 jako odborná příručka tehdejšího Ústředního vědecko-metodického kabinetu knihovnictví Národní a universitní knihovny v Praze. Na začátku své činnosti měla jen příruční knihovnu, do níž byla uložena základní knihovnická literatura vypůjčená z fondu Národní a universitní knihovny. Od roku 1960 disponuje vlastním rozpočtem, její akviziční činnost je tedy v rámci Národní knihovny ČR autonomní. Funguje de facto jako ústřední knihovna knihovnické literatury ČR, neboť je naší největší takto oborově zaměřenou odbornou knihovnou. Po řadu desetiletí je její fond doplňován tuzemskou i zahraniční literaturou, a to nejen novinkami, ale i retrospektivně – všemi vhodnými dokumenty, které dokládají vývoj knihovnictví a příbuzných oborů u nás i v zahraničí. V tomto smyslu je KKL i důležitou

knihovnou s archivní funkcí, neboť dokumenty o českém knihovnictví doplňuje na principu vyčerpávající úplnosti.

Knihovna s vlastní studovnou a skladem se od svých počátků nacházejí prakticky na stejném místě v Klementinu – sídle Národní knihovny ČR. Dnešní KKL prošla v 90. letech a v letech 2003–2004 rekonstrukcí. Kromě menších stavebních úprav došlo i k modernizaci vybavení (byly například připojeny nové počítačové stanice). Od roku 2006 mají registrovaní čtenáři možnost využívat WiFi k bezdrátovému připojení na internet. O studovnu KKL se starají dvě pracovnice a také pracovníci Studijního a informačního oddělení Knihovnického institutu.

Knihovna knihovnické literatury má ve svém fondu v současné době kolem 43 000 svazků a 100 titulů periodik z těchto oborů: knihovnictví, knihověda, vědecké informace, informační věda a příbuzné obory. Fond čítá prakticky

úplný výčet české a slovenské literatury z výše zmiňovaných oborů, dále obsahuje nejdůležitější zahraniční monografie, sborníky, encyklopedie, periodika a příručky. Doplnění fondu se děje formou nákupů a darů.

Fond je uživatelům přístupný buď v příruční knihovně studovny, nebo prostřednictvím služby konajícího pracovníka ze skladu. Část fondu je uložena v depozitáři NK ČR v Hostivaři. V současné době jsou tam uložena i knihovnická periodika, neboť KKL přišla o jeden sklad v důsledku revitalizace Klementina.

Knihovna půjčuje hlavně prezenčně ve studovně knihovnické literatury. Duplikáty titulů půjčuje i absenčně. Samozřejmostí je MVS a MMVS. Od roku 2011 je připojena k výpůjčnímu modulu Národní knihovny ČR a naši uživatelé si mohou fond objednávat prostřednictvím on-line formuláře.

KKL – *Databáze knihovnické literatury* je elektronickým katalogem Knihovny knihovnické literatury. Tato báze představuje v úplnosti českou a výběrově zahraniční knihovnickou literaturu. Obsahuje monografické, seriálové i analytické záznamy dokumentů od roku 1990. Starší záznamy přírůstků KKL (do roku 1990) jsou průběžně zpětně doplňovány. V úplnosti jsou vyhledatelné v lístkových katalozích a kartotékách studovny KKL a v jejich elektronické naskenované verzi (*lístkový katalog KKL ve formátu .tiff*). Od roku 2000 je báze obohacena též o záznamy českých i zahraničních internetových zdrojů oboru.

Dále se uživatelé mohou podívat do: **KZK**-databáze zkratk pro knihovnické a informační obory, **TDKIV**-česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy **KSL**-anglicko-český a česko-anglický slovník knihovnické terminologie, zahraniční databáze **LISA**, **LISS**, **Emerald**.

V KKL lze vyhledávat také prostřednictvím oborové brány **KIV** – *Oborová brána Knihovnictví a informační věda*. Výhodou je možnost vyhledávat v jednotlivých bázích nebo paralelně v nějaké kombinaci bází, a to včetně KKL a dalších zde uvedených. Další výhodou je nabídka přidáných služeb SFX zaměřených především na získání plného textu nebo informace o dostupnosti.

Jak o sobě dát vědět?

Snažili jsme se společně s kolegy propagovat služby knihovny prostřednictvím facebooku, Wikipedie, novinek KKL aj. Wikipedii jsme považovali za skutečně vhodnou platformu pro další informování o knihovně a jejích službách a produktech. Uložili jsme heslo *Knihovnický institut a Knihovna knihovnické literatury*, která je součástí Knihovnického institutu. Hesla byla původně delší, ale wikipedisté nám je zkrátili. Hesla *Knihovnický institut a Knihovna knihovnické literatury* najdete na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Knihovna_knihovnick%C3%A9_lite_ratury; http://cs.wikipedia.org/wiki/Knihovnick%C3%BD_institut_N%C3%A1rodn%C3%AD_knihovny_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky.

Po vypracování hesel do Wikipedie jsme založili účet na facebooku Knihovnického institutu NK ČR – informační služby <https://www.facebook.com/pages/Knihovnický-institut-NK-ČR-informační-slужby/193537317386448>.

Na začátku jsme si museli vypracovat komunikační strategii, stanovit si cílové skupiny, museli jsme prostě dát o sobě vědět. Cílovou skupinou, na kterou se soustředíme, jsou odborníci z oboru knihovnictví a informační vědy i příbuzných oborů. Zaměřujeme se hlavně na studenty a vyučující středních a vysokých škol, zaměstnance odborných, veřejných i akademických knihoven.

Je důležité, aby nás sledovala široká knihovnická veřejnost, a tak jsme se snažili vkládat příspěvky, které zaujmou každého. Informujeme o svých službách, činnosti našich pracovníků, zajímavých knihovnických akcích, o agendě, s níž se dennodenně potýkáme, zajímavých dotazech, které dostáváme, perličkách, jež nacházíme ve starší knihovnické literatuře, o zajímavých zahraničních i českých titulech z oboru. Prezентujeme zde náš fond, naše služby uživatelům, knihovnická periodika, včetně zajímavosti z oboru.

Facebook nám také skvěle posloužil v průběhu letošních povodní, kdy jsme zde dávali aktuální informace například o uzavření Národní knihovny pro uživatele či odstavení databází.

Se svými příznivci se v současnosti snažíme komunikovat i formou dialogu, nejen „vyvěšo-

váním zpráv“. Snažili jsme se zvolit přátelskou a zároveň profesionální komunikaci. Bylo a vlastně pořád je obtížné spojit funkci vzdělávací, informační a komunikační s neformálním charakterem facebooku, neboť Knihovnický institut je odborným pracovištěm Národní knihovny ČR. Několikrát nás naši fanoušci skutečně pře-

kvapili. Na příspěvek, o kterém jsme se domnívali, že vzbudí velký ohlas, reagovali vlažně. Naopak na příspěvek, který tam byl dán „jen tak“ reagovali mnohem více. Správou facebooku se zabývá jeden pracovník v rámci svého pracovního úvazku.

RENÁTA SALÁTOVÁ ✉ Renata.Salatova@nkp.cz

POUŽITÁ LITERATURA:

- Informace pro knihovny: Knihovna knihovnické literatury. *Informace pro knihovny: Knihovna knihovnické literatury* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2012, 18. 12. 2012 [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=04_knihovna_knihovnicke_literatury.htm
- ŠTĚPÁNOVÁ, Bedřiška. *Význam Knihovnického institutu Národní knihovny ČR pro veřejné knihovny a odbornou knihovnickou veřejnost: absolventská práce*. Praha: Vyšší odborná škola informačních služeb, 2006. 54 s.
- VYORÁLKOVÁ, Danuše. *Studijní a informační oddělení odboru knihovnictví Národní knihovny. Čtenář*. 1996, **48**(4), s. 124–125. ISSN 0011-2321.

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

IVA SLÁMOVÁ ✉ slamova@kvkli.cz

POZVÁNKA DO MALÝCH KNIHOVEN NA LIBERECKU

Představuje se Obecní knihovna Bílá

Obec Bílá je typickou vesničkou v Podještědí. Nachází se mezi Českým Dubem a Hodkovicemi nad Mohelkou. Trvalé osídlení obce spadá až do období raného středověku, poprvé byla zmíněna v roce 1537. V obci se zachovaly původní lidové stavby, které dotvářejí kolorit této podhorské víscky. Stavby pocházejí z počátku 19. století a většina z nich je doposud velmi dobře udržovaná. Obec Bílá zřizuje na svém území čtyři knihovny – v Bílé, Vlčečině, Petrašovicích a v Hradčanech. Zajímavostí Petrašovic je, že je navštěvoval český básník Fráňa Šrámek, který usiloval o dceru tehdejšího řídicího učitele, se kterou se nakonec oženil. Obec Bílá nabízí návštěvníkům především nádhernou okolní přírodu, která oslovila i spisovatelku tohoto kraje – Karolínu Světlou a mnohé další umělce, kteří zde čerpali inspiraci ke své práci.

Knihovna zde byla založena v roce 1922. Tuto skutečnost je možné doložit knihou s pořadovým číslem jedna z roku 1919 s názvem *Raisovy spisy*. Kniha je o to vzácnější, že v ní najdeme i podpis tehdejšího starosty V. Červy. Další, již podrobnější zpráva je z roku 1928. V počátcích čítala knihovna 258 svazů, v každém z nich byl vylepen výpůjční řád knihovny, který byl schválen Okres-

Knihovna sídlí v kulturním domě

ním osvětovým sborem v Českém Dubu roku 1923. Ještě nyní je v knihovně vzor rastru, kam se zapisovaly výpůjčky. V době války byly knihy rozděleny po domech a v tajnosti půjčovány. Některé byly zkonfiskovány, některé se bohužel ztratily.

Po válce v roce 1945 byla zvolena knihovní rada a knihovníkem se stává na dlouhá léta pan Bohuslav Bláha, rolník z Bílé 31. Nejprve jsou knihy půjčovány přímo z domu, teprve po delší době, v roce 1963, byla provedena modernizace zdejší školy, knihy sem byly přemístěny, a tím byl zajištěn další chod obecní knihovny. Ve stejné budově rovněž sídlil tehdejší MNV Bílá.

Po svém dědovi přebírá knihovnu v roce 1982 vnučka Jitka Bláhová-Knýřová a úspěšně ji vede až do roku 1986, kdy nastupuje knihovnice Jarmila Tvrzníková, která zde působí do současné doby.

Pod jejím vedením dochází k rozšíření a zkvalitnění knihovnických služeb, čemuž napomohlo zavedení internetu do knihovny v roce 2004. Zároveň s prvním připojením na internet začalo ruční vkládání knih do knihovního programu Clavius a již v lednu 2005 knihovna zahajuje elektronické půjčování knih a časopisů. První počítač a knihovní program Clavius se snažila obec zakoupit z dotace MK ČR z programu VISK 3, ale projekt nebyl schválen. Rada Obce Bílá proto rozhodla uhradit celý nákup z rozpočtu a k tomu poskytnout pro knihovnu ještě jeden počítač z majetku úřadu. Knihovna tedy získala již při zahájení automatizace jeden počítač pro vkládání knih a druhý sloužil návštěvníkům knihovny k připojení na internet.

Automatizace knihovny proběhla úspěšně

V roce 2005 následovalo nové internetové připojení z Projektu internetizace knihoven (PIK), do kterého se knihovna v Bílé i další tři knihovny, které obec zřizuje, přihlásily. Na začátku uvedeného roku začala Krajská vědecká knihovna v Liberci pracovat společně s Agenturou pro regionální rozvoj a s Odborem kultury, památkové péče a cestovního ruchu Krajského úřadu Libereckého kraje na přípravě projektu do Strukturálních fondů Evropské unie. Z něj bylo pořízeno pro každou ze 141 knihoven Libereckého kraje, které se do projektu zapojily, kompletní internetové pracoviště (počítač, multifunkční tiskárna, stůl a židle). Obec Bílá z projektu získala vybavení pro všechny čtyři knihovny, které pak umožnily svým uživatelům bezplatný přístup k internetu. Vybavení bylo nejprve v majetku VKV v Liberci a po

pěti letech přešlo do majetku obce. Obecnímu úřadu byla poskytnuta nabídka od společnosti COMEL na bezplatné připojení místní knihovny. Pro neustálé nejasnosti s pokračováním projektu PIK obec tuto nabídku v říjnu 2011 využila. Knihovna nezapomněla ani na internetovou prezentaci svých služeb a v minulém roce zpřístupnila nové webové stránky, na kterých jsou umístěny i základní informace o knihovnách, které na území obce působí.

Z nabídky knihovního fondu

Knihovna má ve svém fondu 3284 knih, dále průběžně nabízí přibližně 150 knih z výměnného fondu Krajské vědecké knihovny v Liberci. Mezi stále a nejvíce půjčované patří ovšem všech šest titulů časopisů.

Pro čtenáře knihovna zajišťuje i meziknihovní výpůjční službu, která je oblíbená a vyžadovaná hlavně ze strany studentů.

V roce 2012 navštívilo knihovnu 849 občanů, kteří si vypůjčili 942 knih a 341 časopisů. Dalších 98 využilo internet. Z celkového počtu 292 obyvatel je v knihovně registrovaných 33 čtenářů, z toho sedm dětí. A jak to někdy bývá, jeden čtenářský průkaz využívá více členů rodiny, čímž procento čtenářů v obci stoupá. Každý rok přibude do regálů průměrně 65 nových knih. Část je nakupována z prostředků obce přímo podle výběru knihovnice, další nákup zajišťuje Krajská knihovna Liberec na základě Smlouvy o nákupu a zpracování knih, která byla před roky s obcemi na Liberecku uzavřena a každoročně je upřesňována dodatkem o schválené výši prostředků na nákup knih v daném roce. Krajská knihovna knihy nakupí, zpracuje a dodá do svých knihoven. Knihovníkům jsou elektronicky zaslána data ke knižním novinkám i souborům z výměnného fondu.

Obecní knihovna v Bílé je umístěna v místním kulturním domě a má otevřeno jednou týdně ve

středu vždy od 16 do 19 hodin. Knihovnice po domluvě ráda vyhoví a zájemcům umožní přístup k internetu i v nepůjčovných dnech.

Knihovnu zřizuje Obec Bílá, která se stará finančně o její chod. Metodický dohled nad knihovnou má Krajská vědecká knihovna v Liberci. V posledním roce pracovnice liberecké knihovny pomohly s aktualizací a přeznačením knih a přehlednost fondu určitě ocenili i čtenáři, kterým se nabízejí i ty nejatraktivnější tituly.

Jarmila Tvrzníková letos na jaře začala vypořádat i nové knihovnice ve Vlčetíně, která převzala místní knihovnu po paní Bohuslavě Hlavaté, jež strávila mezi knihami i svými čtenáři dlouhých 40 let a značnou měrou se podílela na kulturním životě této malé obce. Do knihovny se nyní vrací již jako čtenářka a své nástupkyni – Evě Bartošové – ráda poradí.

Knihovna v Bílé nezajišťuje jen základní knihovnické služby, ale nabízí atraktivní akce a činnosti,

ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...

Pro Jaroslava Seiferta

Známý knihkupec ve výslužbě Vratislav Ebr o sobě říká, že je dnes více sepisovatel než spisovatel. V nedávných dnech si na knižních pultech začala zahřívát své místo nová knížka z jeho dílny nevyčerpatelných nápadů a témat. Jde o originální přínos drobných příspěvků, vzpomínek, připodotků a vtipných anketních odpovědí věnovaných Jaroslavu Seifertovi. Knížka se jmenuje *Jaroslav Seifert v mozaice postřehů z pera jeho přátel*.

Sto dva autorů vetklo do knihy malé vzrůstem, ale velké svou povahou, střípky slov, skleničky vět i plné vázy květnatých souvětí na adresu básníka z nejmilejších. Vznikla pozoruhodná kniha, jež našeho poetu připomíná z často nezvyklých úhlů pohledů. Já jsem se s ní poprvé – takřka symbolicky – setkala na letošním pražském knižním veletrhu. Zúčastňuji se ho moc ráda. Jeho pořadatelé zcela nenuceně a přirozeně naplňují svoji ideu, aby tato literární akce byla pro návštěvníky pozvánkou do

jež často přivedou mezi knihy ostatní občany obce, kteří by jinak do knihovny nezavítali. Třetím rokem probíhá mezi detektivkami i pohádkami kurz anglického jazyka, na jaře se uskutečnilo již VIII. setkání žen v knihovně, tentokrát pod názvem *S námi vždy all inclusive*.

V září navštěvuje knihovnu drobotina z místní mateřské školy. Děti namalují obrázky, ty jsou následně vyhodnoceny, oceněny drobnými dárky a vystaveny pro další návštěvníky knihovny. Úspěch akce spočívá v tom, že návštěva těch nejmenších většinou nebývá poslední, protože děti se vracejí a přivedou s sebou často i jednoho z rodičů. Knihovna se rovněž zúčastňuje celostátních knihovnických akcí a rozšiřuje tím nabídku programů pro občany nejen samotné Bílé, ale i dalších spádových míst.

obývacího pokoje s velkou knihovnou, kde si mohou sednout do křesla a setkat se se svými spisovateli. Jenže já si nesednu, jsem tu neposedná. Chodím, abych stihla vše, co – nejen nám knihovnicím a knihovnicím – veletrh nabízí. I letos jsem viděla optimistické výjevy, mezi něž počítám spoustu mladých lidí, kteří ve chvílích odpočinku posedávali v zákoutích vstupní haly tu na zemi, tu na schodech vedoucích k toaletám a četli čerstvě zakoupené knihy.

Osvěžujícím zážitkem bylo i tentokrát především neuvěřitelné množství těch, kteří přišli oslavit literární svátek. A všichni se chovali velice zdvořile, nikdo se nestrkal, ani v úzkých uličkách se nikdo nechoval neurvale, zkrátka žádného čtenáře drsných způsobů jsem tu nepotkala. Což potvrzuje moji hypotézu, že *pravidelným čtením se snižuje výskyt hlupáků*. Všichni byli milí a vstřícní a úplně cizí lidé si

navzájem nezištně udělovali rady a zkušenosti, když si všimli, že nerozhodně třímáte vybranou knihu a svádíte vnitřní boj, zda se svazku u vás doma bude líbit... a jestli se vám i doma bude líbit to, co se v knize píše.

I ke mně se ve chvíli, kdy jsem v rukou otáčela knihu o Jaroslavu Seifertovi, naklonila úplně cizí paní a dílo mi vřele doporučila. Sama už jeden výtisk držela v ruce a mířila s ním k pokladně. Já jsem si honem našla ve vstupní hale klidnější místočko, začala s chutí listovat a zvýšila tak věkový průměr zde čtoucích studentů.

První kapitola je plná odpovědí známých osobností na dané otázky a já se při nich dobře bavím. Vratislav Ebr položil vybraným respondentům takové dotazy, do kterých zakomponoval názvy Seifertových básní a je znát, že si s jejich vymyšlením s chutí pohrál.

Třeba na dotaz: *Co mně nejčastěji říkávala MAMINKA*, odpověděl básník Jiří Žáček: „Básničky tě živit nebudou,“ a v závorce dodává: „...ale v tom se spleť.“

Nahlas mě rozesmála odpověď básničky Ivy Ptáčkové. Na otázku: *V které chvíli si říkám JARO SBOHEM*, lakonicky odpověděla: „Když se podívám do zrcadla!“

Zjišťuji, že někdy mě baví víc samotné otázky než odpovědi na ně. Třeba: *Proč nemám DEŠTNÍK Z PICADILLY*, nebo *Kdy si nejčastěji říkáš ZHASNĚTE SVĚTLA, Zajímalo by mě, co by dnes říkal MOZART V PRAZE, Proč nikdy nechci BÝTI BÁSNÍKEM*. V těchto případech je tazatel vždy nejméně o krok před odpovídajícím, což je škoda. Víím, že oslovení střelí od boku. Znáím „autorskou páně Ebrovu zákeřnost“, kdy ze zálohy v nejnemožnějších situacích přepadává známé osobnosti a předkládá jim své památníčky s připravenými dotazy. Pokud přepadený právě netrpí inteligenčním deficitem, snaží se odvětit ve stejně humorném duchu. A tady je pak někdy cítit urputnost, s níž ve své odpovědi pádí za Ebrovým brilantně položeným dotazem, ale ten se mu již ztrácí v cílové rovině pod vavřínovým věncem.

Po památníkovém prologu je převážná část knihy věnována nejrůznějším vyznáním, příběhům a vzpomínkám na Jaroslava Seiferta. Například herec a moderátor Jan Vala se přiznává k tomu, že ho k lásce k poezii přivedla až Seifertova básnická sbírka *Maminka* a dnes soudí, že

její autor zůstává jednou z nemnoha jeho životních jistot.

Překrásnou vzpomínku zde uveřejnila dřívější slavná televizní hlasatelka Olga Čuříková. Vypráví, jak na vánoční Hod boží roku 1968 šla se svými rodiči do kapucínské kostelíka vedle hradčanské Lorety a tam po ní pokukoval starší pán o holi. Moc ji to nepřekvapilo, protože v té době byla z televizní obrazovky dobře známá. Překvapilo ji však, když z kostela vyšli a tento pán jí řekl: „Dovolte, abych se vám představil, jsem Jaroslav Seifert.“ Vůbec se nedivím, že paní Čuříková uchovává tuto vzpomínku stejně pečlivě jako několik vánočních pozdravení psaných Seifertovou rukou, jež si pak s Mistrem vyměňovala.

Vratislav Ebr o své knize říká, že je dalším pozdravem a poděkováním Jaroslavu Seifertovi, jehož jméno je stále s vděčností vyslovováno a jeho básnické sbírky zaslouženě znovu vydávány. Mně se chce dodat, že i čteny. A to nejen žáky a studenty, které k tomu vybízejí školní osnovy. Určitě nejsem sama, kdo se k jeho veršům utíká, když ucítí bytostnou potřebu krásného slova. Dodnes se ráda nechávám okouzlit svou oblíbenou básní *Ruce Venušiny*. Už její začátek musí čtenáře naplnit neskonalem vděkem k mateřštině a k umění autora, který ji vymodeloval k dokonalosti:

*Dobrodruh liknavý
usedl na břehu
a vlně vypráví
marnost svých příběhů;
vždyť je to jedině
hrst větru na dlani,
zmar perel ve víně,
strach z neumírání.*

Pokud se stejně jako více než sto autorů zúčastněných v této knížce nestydíte za emoce, které se nutně zmocní každého čtenáře dobré básně, pak si od strany 117 můžete pochutnat na několika vybraných z pera našeho nositele Nobelovy ceny za literaturu.

Na úplný závěr se mi chce říct, že sice nevím, jaký výhled z okna máte vy, ale já když se vykloním, tak... „*vidím na obzoru uprostřed kraje nízkou horu, na nebi mráček běloskvoucí – přestane srdce chvíli tlouci*“. A v tu chvíli básníkůvi z hloubi duše rozumím.

ZDEŇKA ORTOVÁ zdeort@seznam.cz

RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE

Znovu k problematice školních knihoven tentokrát však trochu jinak

Stav sítě školních knihoven není dosud v souladu s úrovní současných potřeb učitelů a žáků. Metodici vykonali záslužné dílo, neboť odkryli příčiny jejího zastávání a navrhli optimální, konceptní řešení. O tom existuje v knihovnické literatuře řada dokladů. Školské orgány dosud nevyužily jejich iniciativy a nezajistily realizaci navrhovaných koncepcí respektivně normami organizace ani materiálně. Vývoj školních knihoven se však nezaostavil. (Termín „školské“ používáme ve významu rozšířeném i na knihovny okresních pedagogických středisek, krajských pedagogických ústavů aj., které by měly tvořit vzájemnou návaznost v dílčí síti). Prosazuje se spontánně, mnohdy oklikami přes různá úskalí a ne vždy žádoucím směrem. Vystupuje tedy znovu do popředí povinnost knihovnicků nejen ukázat na nové jevy a posoudit, do jaké míry jsou progresivní, ale také zobecnit jejich kladné tendence a doporučit školským i knihovnickým pracovníkům jednotný postup.

1976, roč. 28, č. 10, str. 326

Příruční knihovny ve třídách

Učitelé se snaží spojit školu se životem, z odborníků vyučování, účelněji upravit strukturu vyučovacích hodin, zdůraznit princip názornosti, laboratorní metody, a intenzivně využívat vyučovací pomůcky. Tato snaha nutně vede k budování a vytváření odborných učeben a pracoven na školách všech cyklů. Jejich nedílnou součástí by měly být i příruční knihovny, které odpovídají speciálnosti školy a obsahují vybranou literaturu podle zaměření třídy.

Promyšlené řešené odborné učebna s prostorem pro žáky, místem pro pomůcky a audiovizuální prostředky zahrnuje do svého celku i čtenářský kout. Obsahuje zpravidla regál s časopisy a skříňku sektorového nábytku s příručním souborem knih. Toto jednoduché zařízení můžeme dále doplnit stolem s několika pohodlnými sedátky, posuvnými přihrádkami podél zdi nebo pod okny, na nichž umístíme katalogy a doporučující seznamy. Také na stěnách mezi okny mohou být zavěšeny perforované panely z umělé hmoty, na něž můžeme připínat obálky knih, pokyny pro čtenáře, návody pro řazení knih a používání katalogů.

1964, roč. 16, č. 6, str. 197

Rozvoj školních knihoven v ČSR

3. Průběžně školit učitele — vedoucí školních knihoven po stránce odborné i metodické.
4. Ve školních knihovněch zavést jednoduchou jednotnou evidenci na tiskopisech, dodávaných školám podle jejich objednávek ústřední rozesílkou.
5. Učitele, který nad rámec svých povinností s úspěchem povede školní knihovnu, odměnit formou osobního příplatku, případně ještě zvláštní odměnou.
6. Sjednotit v okresech a krajích výši finančních prostředků na nákup literatury a časopisů do školních knihoven.

1981, roč. 33, č. 8–9, str. 269

1996, roč. 48, č. 11, str. 404

VYPLATÍ SE ŠKOLE INVESTOVAT DO PROFESY KNIHOVNÍKA?

Úvod

Snaha o zajištění maximální dostupnosti informací v klasické i elektronické podobě formou vytváření informačního zázemí, ať již přímo ve třídě nebo ve vymezených prostorách školy, patří dnes ve vyspělých zemích ke standardu školy.

důležité zaměstnávat kvalifikovaného knihovníka a jakým způsobem získávají informace ty školy, které knihovnu nemají nebo jimž nejsou potřebné informace dostupné. V následujícím textu se pokusíme výsledky výzkumu interpretovat.

SMĚRNICE pro činnost školních knihoven

Ministerstvo školství a kultury v dohodě s ministerstvem zdravotnictví vydává podle § 12 zákona č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě školství, tyto směrnice pro činnost školních knihoven:

1. Úvodní ustanovení
- (1) Školní knihovny jsou knihovny školské a knihovny učitelů.
- (2) Školní knihovny se zakládají ve všech školách školské soustavy a ve výchovných zařízeních pro mládež. Organizace knihoven na školách vysokých se řídí zvláštním organizačním řádem.
- (3) Síť školních knihoven je součástí jednotné soustavy knihoven.

1964, roč. 16, č. 2, str. 56

školy školních se ve školní jí k četbě, ale pracovat s li mají si osvojit

Víme však, že jsme zvládli jen jednu etapu dlouhodobého úkolu, jehož větší část máme před sebou. Musíme dosáhnout toho, aby školní knihovna pracovala podle nového pojetí na všech školách, chceme, aby práce knihovníka byla lépe

1987, roč. 39, č. 2, str. 43

Tour de (rakouské a slovinské) knihovny

„...Výprava velrybářská k břehům Grónska nezdařila se, protože nejeli jsme na velryby, ale na...“

Naše výprava

Foto Miroslav Bünter

Letošní studijní cesta po knihovnách se konala ve dnech 4.–7. června. Navštívili jsme knihovny v Rakousku a Slovinsku. „To je dost, SDRUKu, žes nás taky konečně vyvez.“ Bohužel pro nás nepřišel kočár se čtyřspřežím, ale i tak to byla pohádková výprava. O pohodu se během celé cesty výborně starala matka královna Mgr. Blanka Konvalinková. Provázelo nás hezké počasí, dobrá nálada a 28 dalších „účastníků zájezdu“. K naší radosti nebyly přednášky v sanskrtu, ale jenom v angličtině. V následujícím přehledu knihoven vám přineseme informace, které nás překvapily, zaujaly, dostaly do kolen; ještě jsou pořád na světě věci, ze kterých vám zůstane rozum stát.

V rakouském Grazu, rodišti Arnolda Schwarzeneggera, jsme navštívili první knihovnu – Bibliothek der Medizinischen Universität. Univerzitní lékařská knihovna je deset let stará budova v nepraktickém skleněném plášti, a proto je celoroční provoz knihovny značně nákladný. V přízemí se studovna prolíná s příručním fondem, regály s učebnicemi a regály s časopisy

rozdělenými na drahé a levné tituly. V prvním patře je studovna propojena s volně přístupným skladem. Z finančního hlediska bylo překvapující, že zde vždy nakupují knihy do fondu za plnou cenu a nečekají na slevu, i když vědí, že za určitou dobu bude kniha levnější. Výborným nápadem je tzv. „book bazar“ – knihovna si ve fondu nechává pouze dvě poslední vydání každého titulu, starší vydání prodává za minimální cenu studentům, tudíž si nezaplňuje sklady neaktuálními publikacemi, o které stejně nemají medici zájem. Na závěr prohlídky jsme měli možnost nakouknout na „operační sál“. Neděste se, šlo o cvičnou místnost pro mediky, která simuluje opravdový operační sál.

A teď už přejíždíme do Slovinska, kde vážně nedávají lišky dobrou noc a kde lidé nechodí jen v krojích, jak jsme se původně domnívaly. Slovinsko je krásná země se 45 km pláží, panskou přírodou a vlnitým obyvatelstvem. Na 60 % celkové rozlohy Slovinska žijí přibližně dva miliony obyvatel a zbylých 40 % pokrývají Slovinské Alpy. Většina lidí jako dopravní prostředek používá také jízdní kolo.

Všechny navštívené knihovny na nás udělaly kladný dojem. Byla pro ně typická obrovská návštěvnost, vysoké procento zaměstnaných mužů v knihovnictví, neuvěřitelné prostory a hlavně společný knihovní systém COBISS.

První navštívenou slovinskou knihovnou byla Univerzitetna knjižnica Maribor. V době naší návštěvy probíhaly oslavy 110. výročí je-

Univerzitní knihovna v Mariboru

Foto Miroslav Bünter

jího založení. Prostory knihovny byly fascinující – 11 000 m² v šesti patrech se 78 zaměstnanci. Součástí knihovny je Maistrova knjižnica s historicky cenným fondem, který za celý svůj život schraňoval básník, velký sportovec, generál Maister. Součástí budovy je nově otevřená studovna (ČUK – Čitalnica Univerzitetna knjižnica), kde lze studovat do pozdních nočních hodin. Vstup je umožněn prostřednictvím registrační karty a není zde přítomen žádný ze zaměstnanců knihovny. Při odchodu nás paní knihovnice upozornila na samostatně vystavený exemplář knihy, jednalo se o knihu s přírustkovým číslem 1 000 000.

Druhou navštívenou knihovnou byla Mariiborska knjižnica. Knihovna je právě před re-

Foto Miroslav Bünter

Jeden ze zaměstnanců Městské knihovny v Mariboru

konstrukcí, připravují se pro ni prostory v městské radnici. Zhlédli jsme prezentaci v obřadní síni radnice, kde jsme se cítili vskutku královsky. Knihovna je právem pyšná na svůj bibliobus, neboť získala ocenění za nejlepší mobilní knihovnu v Evropě. Další akcí, která stojí za zmínku a pořádá se jedenkrát za rok, je *Den knihovny*. V tento den se scházejí všechny městské knihovny se svými čtenáři na předem domluveném místě, kde mají připravené různé hry, soutěže a pro občerstvení se vaří několik litrů „slovinského guláše“. Večer je zakončen koncertem.

V dětském oddělení nás překvapil tzv. „toy borrowing“ – půjčování hraček domů. Možná i proto má knihovna závratné množství výpůjček – 1 800 000 ročně. Donáška knih domů nemocným a do nemocnice – další naše „wow“. Teprve od února 2013 knihovna zavedla registrační poplatky, do té doby byla „free of charge“.

Další naše zastávka byla v krásném historickém městě Celje. Navštívili jsme zdejší měst-

Foto Blanka Konvalinková

Nová knihovna v Celje

skou knihovnu, která je velmi vkusně začleněna do přírody a zároveň do historického jádra města. Hned vedle vchodu je umístěn „self-check out“ – dokonale vypracovaný systém vrácení výpůjček. Vracená kniha putuje po kombinaci schůdků a pásů rovnou do skladu do příslušného vozíku, protože systém je schopný podle kódu rozlišit, do kterého oboru (vozičku) patří. Vozíčky jsou každou půl hodinu kontrolovány, v případě naplnění knihovník vozík vymění a obsah původního založí na regál. Pro velkou využitelnost musí zaměstnanci chodit kontrolovat vozíky i v době, kdy je knihovna uzavřená. Čtenáři si mohou půjčit neomezený počet knih, ale pouze na dva týdny.

V Lublani, hlavním městě Slovinska, vedly naše kroky nejdříve do Narodne in Univerzitetne knjižnice, která byla navržena architektem J. Plečnikem, známým i v České republice. Na tomto místě stál původně palác, který byl zničen zemětřesením v roce 1895 a zbylý stavební materiál byl použit k výstavbě této knihovny. Zajímavostí je, že i ostatní materiály pro stavbu pocházejí výhradně ze Slovinska. Impozantní vchod z černého mramoru návštěvníka přivede do původní dřevěné studovny. Tato cesta evokuje cestu od nevědomí k poznání (ze tmy do světla). Celý fond knihovny je převeden do on-line katalogu, a proto kartotéky s katalogizačními lístky plní už jen funkci estetickou. Zde jsme se poprvé setkali s variantou placení ročních poplatků, kdy studenti a nezaměstnaní mají registraci zdarma.

Poté jsme se přesunuli do Centralne tehniške knjižnice Univerze v Ljubljani, kde pracuje 45 zaměstnanců, avšak z toho méně než pět je knihovníků. Součástí knihovního fondu jsou

Národní a univerzitní knihovna v Lublani

také normy a patenty, úsměvné je, že si lidé pleťou knihovnu s patentním úřadem. Oborové stavění fondu je barevně rozlišeno. Pro každý obor existuje informační specialista, který je kdykoli studentům k dispozici ke konzultaci. Knihovna též nabízí službu objednávání knih po telefonu. Jako jediná z navštívených knihoven má otevřenou dobu do půlnoci.

Poslední knihovnou, do které jsme zavítali, byla Mestna knjižnica Ljubljana. Nachází se v bývalém několikapatrovém obchodním domě. Všechna patra jsou využita do posledního

Vysoká okna vedou do velké studovny NUK Ljubljana

nosti, v Centru pro nezaměstnané poskytuje informace o volných místech, pomáhá s vyplňováním formulářů a psaním životopisů. Dětské oddělení je vybaveno regály přizpůsobenými výšce dětí. Děti se ve fondu orientují díky vtipným obrázkovým piktogramům a po náročném vyhledávání knih si mohou pohrát v dětském koutku nebo relaxovat ve „spoon for fairy-tales“.

Abychom byly upřímné, vůbec se nám nechtělo domů, ale k naší smůle pan řidič autobusu v pátek brzy ráno troubil na odjezd, tak jsme tedy musely. Odjízďedly jsme plně dojmů, zážitků a vizí, jak některé nápady realizovat v naší knihovně, tak kdo ví...

„Kam nás SDRUKu vyvezeš příští rok?“

LUCIE POPELKOVÁ ✉ popelkova.lucie@uzei.cz
DANA PAZDEROVÁ ✉ pazderova.dana@uzei.cz

Šachový koutek v Městské knihovně v Lublani

„koutku“ – koutek šachový, horský, koutek zdraví... Celé jedno poschodí je věnováno hudbě, divadlu, filmu, tanci, na různých nosičích. Knihovna úzce spolupracuje se širokou veřej-

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Věra Khásová – Centrum informačních služeb VŠCHT v Praze ✉ **PhDr. Martin Krčál** – Ústřední knihovna Fakulty sociálních studií MU Brno ✉ **Mgr. Pavlína Lonská** – Městská knihovna v Praze ✉ **Bc. Pavla Minaříková** – KISK FF MUNI Brno ✉ **PaedDr. Lenka Müllerová, Ph.D., MBA** – literární vědkyně, bohemistka, vysokoškolská pedagožka ✉ **Zdeňka Ortová** – Městská knihovna Velvary ✉ **Dana Pazderová** – Zemědělská a potravinářská knihovna ÚZEI, Praha ✉ **Ing. Lucie Popelková** – Zemědělská a potravinářská knihovna ÚZEI, Praha ✉ **Mgr. Renáta Salátová** – Národní knihovna ČR, Praha ✉ **Mgr. Martin Sekera, Ph.D.** – Knihovna Národního muzea, Praha ✉ **Iva Slámová** – Krajská vědecká knihovna v Liberci ✉ **Doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.** – Teologická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

2

Vybrané překlady ze španělské a hispanoamerické literatury 2011–2012

Rok 2012

Výčet českých překladů ze španělské literatury za rok 2012 začneme zajímavou reflexivní novelou španělského spisovatele a novináře **Julia LLAMAZARESE** (nar. 1955). Jedná se o román *Žlutý déšť* (La lluvia amarilla, 1988), který

v překladu J. Macheje vydalo pražské nakladatelství Dybbuk (142 s.). Autor se ve své částečně autobiografické novele soustřeďuje na vykreslení vyhásinajícího života v odlehle aragonské vesnici Ainielle, která je již téměř opuštěná a odsouzená k zániku. Vypravěč, starý ovčák, nás zavádí na místo v aragonských Pyreneích, kde se jakoby zastavil čas; vše zaplňuje samota, čekání na smrt a přízraky zemřelých. Jako kdybychom se přenesli na místo, kde nám setkávání se zemřelými nepříjde nijak zvláštní, podobně jako v románu Mexičana J. Rulfa *Pedro Páramo* (1955, č. 1983). Námětem a atmosférou se Llamazaresova novela blíží také tvorbě Kolumbijce G. Garcíi Márqueze (*Všechna špína světa*, 1955; č. 2006 a 2012), svými hojnými symboly nám může připomínat poezii Španěla F. Garcíi Lorcy či Jana Skácela. Smutný monolog přináší hluboké zamyšlení nad lidskou samotou, rychlým během času a příchodem smrti. Vše plyne rychle a přirozeně jako „žlutý déšť“, padání podzimního listí. Spisovatel, který napsal také řadu cestopisů, esejů a novinových článků, ožívuje v tomto nejúspěšnějším románu své rodné místo Vegamián, dnes již zaniklé, které zmizelo pod hladinou přehrady. Ves Ainielle, jež je již více než padesát let neobydlená, dosud skutečně existuje.

Pokud upřednostňujete ve své četbě prózu s převažujícími fantazijními prvky, měli byste se seznámit s novelou **Elii BARCELOVÉ** (nar. 1957 v Alicante) *Zlatníkovovo tajemství* (El

secreto del orrebre, 2003). V překladu D. Škodové ji vydalo nakladatelství Paseka (92 s.). Útlé dílo nabízí nostalgický milostný příběh osamělého staršího zlatníka Juana, který se vydává proti proudu času do rodného městečka Villasanta de la Reina, aby se zde mohl znovu setkat se svou osudovou láskou Celií. Jeho návrat po 25 letech přináší řadu zajímavých vzpomínek, které se týkají tehdejšího vztahu nezralého dospívajícího chlapce s o mnoho let starší ženou. Příběh, který se čte jedním dechem, přináší neobvyklé „zauzlení“ děje, neboť hranice skutečnosti a snu jsou vypravěčem lehce překonávány. Návrat k milované „černé vdově“ znamená i skutečný návrat proti proudu času do doby, než se protagonista narodil. Autorka, žijící v Rakousku a pracující jako vysokoškolská profesorka literatury, prokazuje, že je vskutku onou „velkou dámou žánru fantasy a sci-fi“, jak je ve Španělsku označována. Pohrává si s naší fantazií, mate nás časovými rovinami padesátých a devadesátých let a především cíleně zdvojuje postavy. Tím vším autorka nabízí zajímavou četbu, která nás nutí k zamyšlení nad vlastním životem. Literární kritika dílo označuje jako „drobný klenot“ či „novelku, směsici povídky a pohádky“.

Mrazivý thriller, jehož protagonistou je nešťastný psychopat libující si v neštěstí druhých lidí, přináší román *Zatímco spíš* (Mientras duermes, 2011) filmového scenáristy **Alberta MARI NIHO** (nar. 1972 v Turíně). Dílo vyšlo v překladu O. Nekoly v nakladatelství Argo (261 s.). Marini, který žije od roku 1999 s rodinou v Barceloně, je uznáván literární kritikou jako jeden ze zakladatelů novodobého thrilleru ve Španělsku. Román *Zatímco spíš* je jeho knižním debutem, který byl během necelého roku přeložen do pěti jazyků. Odehrává se v prostředí luxusního činžovního domu v New Yorku, kde jeho vrátný Cillian trpí obsesí způsobovat nájemní-

kům nepřijemné strasti a bolest. Obyvatel domu dobře zná i s jejich slabými stránkami, navíc má od všech bytů klíče. Začíná se odvíjet příběh o psychickém nátlaku a teroru, které se stávají hlavní zbraní zvráceného protagonisty. Jsme svědky, jak trápí starou paní Normanovou a její psy, hispánskou uklízečku, bohatou krásnou dámu, ochrnutého mladíka... Jeho oběťmi se však stávají i náhodně procházející neznámí lidé. Navenek usměvavý a velmi ochotný, uvnitř zcela citově vyprahlý Cillian soustřeďuje své negativní akce hlavně vůči veselé a dobrosrdečné Claře, která působí jako jeho pravý opak. Cillian, který hrával každé ráno „ruskou ruletu“ na střeše výškové budovy, odtud definitivně skončí svůj zbytečný život škůdce. Román se dočkal filmového zpracování režiséra Jaumeho Balagueróa, který děj posunul do současné Barcelony. Česká premiéra se uskutečnila v dubnu 2012.

Další dílo s thrillerovými prvky z pera španělského autora je román *Strážci dnů: rok 2012 a rituální vraždy v mayských pyramidách – thriller nebo skutečnost?* (Los vigilantes de los días, 2011). Vydalo nakladatelství Práh v překladu A. Tkáčové (335 s.). Autorem románu je novinář a spisovatel **Alberto GRANADOS** (nar. 1965 v Madridu). Granados se v tomto díle soustřeďuje na mayské proroctví o konci světa, které mělo údajně nastat v roce 2012. Mayská proroctví a apokalyptické legendy umocňuje exotické prostředí Mexika, ve kterém dochází v době oficiální návštěvy prezidenta Obamy k rituální vraždě v Teotihuacánu. Jejím svědkem je novinář Richard Cappa. Thriller, ve kterém se pátrá po vražích, obsahuje prvky snu i reality.

Valencijský spisovatel a novinář **Juan José MILLÁS** (nar. 1946) pěstuje řadu žánrů, vyniká jako autor románů a povídek. Ty začal psát až v roce 1989. Nakladatelství Paseka přineslo v uplynulém roce překlad jeho povídkového souboru *Povídky o zmatených záletnících* (Cuentos de adulteros desorientados, 2003), jehož překladu se ujala

I. Gonzálezová (187 s.). Klíčovým slovem tohoto souboru je nevěra. Autor poukazuje na nevěru v manželském a partnerském soužití z různých úhlů pohledu. Navazuje na tradici španělské absurdní povídky, kterou doplňuje vhodnými humornými až nonsensovými momenty.

Spisovatel katalánského původu **Carlos RUIZ ZAFÓN** (nar. 1964), který v současnosti žije v Los Angeles, není pro českého čtenáře neznámým. Během posledních šesti let byly do češtiny přeloženy jeho dva historické romány – *Stín větru* (r. 2006) a *Andělská hra* (r. 2010). Novým je román *Marina* z roku 1999, určený dospívajícímu čtenáři. Protagonistou je patnáctiletý chlapec Oskar Draí, který studuje na internátní škole v Barceloně osmdesátých let. Při procházce městem se seznámí s obyvateli staré vily, kde žije i krásná Marina, dcera malíře. Mladí lidé se scházejí a při procházkách městem se zastavují i v bezejmenného náhrobku na hřbitově ve čtvrti Sarría, na němž je vyryt zvláštní obraz černého motýla se sametovými křídly... Českého překladu se zhostila A. Alchazidu. Román vyšel v nakladatelství CooBoo (254 s.).

Barcelonský spisovatel, novinář a scenárista **Juan MARSÉ** (nar. 1933) svou prozaickou tvorbu obvykle umísťuje do městské čtvrti Guinardó v letech po občanské válce nebo do období frankismu. Zachycuje různé podoby morální a sociální degradace. Autor, který je nositelem Cervantesovy ceny za rok 2008, není u nás neznámý. V posledních pěti letech se český čtenář dočkal překladu dvou děl – *Ještěřčí ocásky* a *Dívka se zlatými kalhotkami*. Paletu překladů Marsého prózy doplňuje román *Kaligrafie snů* (La caligrafía de los sueños, 2011), který zasazuje do Barcelony poloviny minulého století. Zaměřuje se na periferii a na bar paní Paquity. Líčí příběh mladého Ringa, jeho dospívání a každodenní životní realitu. V epilogu románu se hrdina vrací jako zralý dospělý muž, který se znovu setkává s dřívějšími postavami. Překlad M. Jungmannové vydalo nakladatelství

Odeon v edici Světová knihovna, svazek 134 (279 s.).

Dobrodružný fantasy román *Dávlova horda. Šťvanice* (Horda del diablo. La caza del nigromante) zachycuje strašidelný příběh, v němž figuruje několik nájenných vrahů vyslaných zavraždit černokněžníka Mogu. Pochází z pera španělského spisovatele a novináře **Antonia MARTÍNA MORALESE** (nar. 1978). V překladu K. Frimlové román vydalo brněnské nakladatelství Zoner Press (320 s.).

Třetího opakovaného vydání se v minulém roce dočkala novela *Ábel Sánchez: příběh jednoho utrpení* (Ábel Sánchez, 1917; č. 1928 a 1988) španělského spisovatele a myslitele **Miguela de UNAMUNA** (1864 až 1936). Novelu o lidské závislosti a nenávisti, která je chápána jako parafráze biblického příběhu Kaina a Ábela, vydalo v překladu H. Zuluetové-Cahové nakladatelství Plus (155 s.). Rozvíjí příběh dvou přátel z dětství, malíře a lékaře. Lékař Joaquín závidí Ábelovi jeho manželku, rodinu a pracovní úspěchy. Prožívá závist i nenávist, které mu působí celoživotní utrpení. Narušené lidské vztahy jsou zde mistrně vykresleny, nabývají forem archetypálních rysů lidských povah, které ústí až do ztráty vlastní identity.

Také román *Královna jihu* (La reina del sur, 2002) španělského spisovatele a novináře **Artura PÉREZE-REVERTEHO** (nar. 1951) se dočkal opakovaného vydání. Autor, který je od roku 2003 členem Španělské královské akademie, předkládá napínavý dobrodružný příběh odehrávající se v prostředí mexických drogových kartelů. Protagonistka Teresa Mendózová, chudá venkovská dívka, se dostává na špičku ilegálního trhu s narkotikami... První české vydání díla v překladu V. Medka vydal Knižní klub v roce 2005, reedice z roku 2012 vyšla v nakladatelství Alpress v edici Klokán (263 s.). Pérez-Reverte patří mezi hojně překládané

španělské spisovatele. Zmíňme české překlady románů *Dumasův klub* (r. 2000), *Hřbitov bezjmenných lodí* (r. 2002) a *Kůže na buben* (č. 2004).

Knihy sloužící ke každodenním meditacím přineslo v roce 2012 nakladatelství Paulinky. Jedná se o dva svazky úvah nazvané *Rozmluvy s Bohem: rozjímání na každý den církevního roku. Svazek 2a. Postní doba. Svazek 2b. Velikonoční období* (Hablar con Dios, 2005), jejichž autorem je španělský kněz a redaktor **Francisco FERNÁNDEZ CARVAJAL** (nar. 1938 v Granadě). Příručky přeložil P. Koutný (rozsah 407 a 391 s.).

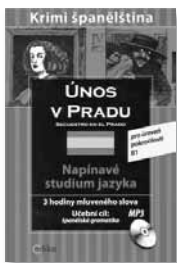

Dílo *Španělské lidové popěvky* (Coplas populares españolas), které v roce 2012 vydalo nakladatelství Jalna, vybral a upravil M. Uličný a přeložil A. Pikhart. Jak uvádí popiska díla, A. Pikhart, který se stal zakladatelem soustavného českého překladatelství ze španělštiny a jedním z prvních českých katalanistů, po sobě zanechal přibližně třicet vydaných překladů a také uspořádaný osobní archiv s cennou korespondencí. Existuje také rukopisná antologie španělských lidových popěvek, na které Pikhart pracoval po počátku 20. století do května 1908, kdy ji předal k vydání J. Vrchlickému. V roce 2009 objevil tento rukopis o 357 listech hispanista M. Uličný. Provedl výběr z rukopisu, doplnil originály a opatřil je českým úvodem, španělským doslovem a vybavil obrazovou dokumentací. Toto bilingvní vydání obsahuje zhruba třetinu nalezeného rukopisu, je doplněno kompaktním diskem zahrnujícím kompletní rukopis.

Literaturu pro děti a mládež zastupuje v překladu do češtiny např. soubor nazvaný *Pohádkové čtení pod peřinu* (365 mejores cuentos) s podtitulem *Pohádky a příběhy na celý rok*. Úpravu a adaptaci textů provedla Carmen Blásquesová, přeložila K. Radiová, ilustroval Juan López Ramón. Pohádky pro děti vydalo nakladatelství SUN (276 s.).

Novou dvojjazyčnou česko-španělskou verzi zjednodušené četby představuje detektivní příběh *Únos v Pradu* (Secuestro en el Prado)

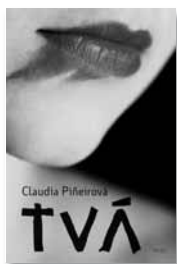

extremadurského filologa **Mario MARTÍNA GIJÓNA** (nar. 1979), který působil jako lektor španělštiny na MU v Brně. Děj jeho díla se odehrává ve stejnojmenné umělecké galerii. Text obsahuje řadu cvičení, kniha je doplněna zvukovým

CD (MP3), které je namluveno rodilou mluvčí. Příručka je určena zájemcům pro pokročilou úroveň španělštiny B1. Zmíníme, že Martín Gijón se v roce 2011 stal spoluautorem jiného detektivního příběhu ve zjednodušené bilingvní verzi nazvaného *Zmizení na Svatojakubské cestě*.

Hispanoamerická literatura

V českém překladu je opět nejhojněji zastoupena tvorbou argentinských spisovatelů. Nakladatelství Argo vydalo v uplynulém roce v pořadí čtvrtou část Borgesových *Spisů* nazvanou *Osobní knihovna, Devět dantovských esejů, Předmluvy s předmluvou předmluv*. Soubor obsahuje pouze texty, které se vztahují k literatuře. Borges zde podává komentáře oblíbených titulů známých světových autorů i méně známých představitelů, zabývá se například argentinskou gaučovskou poezií.

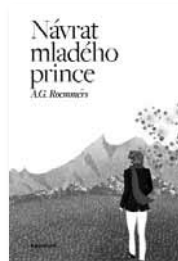
Argentinská spisovatelka, novinářka a scenáristka **Claudia PIÑEIROVÁ** (nar. 1960) přináší v románu *Tvá* (Tuya, 2006) mnohostrannou analýzu lidských vztahů, na něž působí manželská nevěra. Stačí jeden podpis rtěnkou, pouhé slovo Tvá, od kterého se odvine celý téměř detektivní příběh, jehož protagonistkou je Inés. Napínavá četba nás zavádí do života současné společnosti, a to nejen argentinské. Román v překladu B. Stárkové vydalo nakladatelství Plus (174 s.).

Další z řady argentinských prozaiků **Juan José SAER** (1937–2005), který se proslavil především jako esejista a romanopisec, je autorem jednoho z románů, jenž figuruje v seznamu nejčtenějších španělsky psaných děl za posledních 25 let. Jedná se o dílo *Pastorek* (El enteado, 1982), které v překladu J. Macheje vydalo nakladatelství Runa (193 s.). Román

zavádí čtenáře na počátek 16. století, kdy mladý protagonista – lodní učeň, připlouvá spolu se španělskými námořníky k břehům La Platy. Zde pak stráví deset let mezi příslušníky kmene Colastiné, poté se vrací do Evropy a začíná psát paměti, v nichž rezonuje problematika lidského odcizení, identity a vykořeněnosti, paměti a jazyka...

Argentinský historik **Eduardo SACHERI** (nar. 1967 v Buenos Aires) v roce 2012 seznámil českého čtenáře s příběhem staršího soudce Benjamina Chaparra, který přestože odchází do penze, trpí dvěma obsesemi. První z nich je nenaplněná láska k Irene, mladší kolegyni. Druhá, která ho souží, je případ brutální vraždy mladé ženy. Aby mohl žít, dá se do psaní románu, v němž se snaží obě události pochopit a vyřešit. Děj se odehrává v autorově rodné zemi na konci peronismu a po nástupu vojenské diktatury. Autor zachycuje dobovou atmosféru plnou pocitů nespravedlnosti, zločinu, beznaděje, msty... Román *Otázka, kterou má v očích* (La pregunta de sus ojos, 2005) posloužil jako předloha pro úspěšné filmové zpracování Juanu José Campanellovi pod názvem *Tajemství v očích*. Film byl oceněn Oscarem jako nejlepší zahraniční film roku 2010. Knižní zpracování originálu v českém překladu V. Medka vyšlo jako kniha on-line v nakladatelství Edit (334 s.).

Alejandro Guillermo ROEMMERS (nar. 1958) je spisovatelem a především básníkem, jehož básnická tvorba získala řadu ocenění. Sdružení argentinských spisovatelů ho jmenovalo Velvyslancem argentinské literatury. Jak uvádí v jednom z rozhovorů, již v deseti letech si přečetl a ztotožnil se s dílem *Malý princ*. Rozhodl se, že autorovi díla věnuje jeho pokračování, a tak jako zralý čtyřicetiletý autor napsal během devíti dnů novelu *Návrat mladého prince* (El regreso del joven principe, 2000). Roemmers oživuje příběh Malého prince a uvádí ho do současnosti. Spícího a vyhledového mladého prince najde při cestě automobilem řidič, vypravěč příběhu, na okraji silnice v opuštěné argentin-

ské Patagonii. Společně křižují patagonskými silnicemi, jejich putování je dlouhé, a tak se začíná postupně odvíjet příběh, který odhaluje příčiny princova návratu na Zemi. Řidič se snaží odpovídat na chlapcovy zvědavé otázky. Roemmersovo dílo je „pohlazením na duši“, jímž prostupují láska, lidské pochopení a mravní hodnoty. Autor se snaží naznačit, že je velmi těžké zachovat si i v dospělosti nezkaženou dětskou nevinnost. Novela byla přeložena do více než 15 jazyků a je určena nejen dospívajícím, ale i dospělým čtenářům. Českého překladu se ujal O. Nekola. Dílo vydalo nakladatelství Garamond (156 s.).

Bývalý argentinský velvyslanec působící v 90. letech v Praze, esejista a spisovatel **Ábel POSSE** (nar. 1934) není pro českého čtenáře neznámým autorem. Připomeňme překlady dvou románů, které u nás již vyšly: *Psi z ráje* (r. 1992) a *Evita, příběh vášně a utrpení Evy Perónové* (r. 1996). V roce 2012 B. Stárková přeložila Posseho román nazvaný *Che Guevarův pražský příběh* (Cuadernos de Praga, 1999). Autor vyšel ze skutečné události, Che Guevara měl u nás pobývat celkem třikrát v letech 1960, 1965 a 1966. Román zachycuje nejen jeho přibližně pětiměsíční pobyt v Praze pod falešnou totožností a se změněným vzhledem, ale zprostředkovává i Che Guevarovy osobní postřehy. Dílo vydalo nakladatelství Garamond (253 s.).

Další biografickou prózou, tentokrát čerpající ze života druhé manželky argentinského prezidenta Juana Dominga Peróna, první dámy Argentiny z let 1946–1952, představil českému čtenáři v roce 2012 šedesátiletý novinář, cestovatel, publicista a šaman **Juan BRAUN**. Jeho román *Evita: jak byla zavražděna nejmocnější dáma světa* (El asesinato de Evita Perón, 2009) vyšel v brněnském nakladatelství Tribun EU (244 s.) v překladu A. Kučerové, G. Dudové a J. Příbylové. Doktor filozofie Juan Braun působil také jako profesor na Univerzitě Karlově v Praze. Je česko-argentinským spisovatelem s morav-

skými kořeny. Napsal více než 30 děl. Kniha vychází z autentických nahrávek, které pořídil Evitin osobní strážce. Autor se ve svém vyprávění zaměřuje především na to, jak Evita (Evička) zemřela, a klade si také otázku, jaký by byl osud Argentiny, pokud by k její vraždě nedošlo.

Dalším z přeložených děl chilského romanopisce a básníka **Roberta BOLAÑA** (1953 až 2003) je román *2666*, který byl napsán v roce 2005. Toto kompozičně bohaté dílo představuje směsici žánrů od detektivky přes epos, filozofický román, báseň, novinovou zprávu až po vědecko-fantastickou literaturu. Zachycuje osudy milovníků díla tajemného spisovatele Archimbolda. Ti pátrají po jeho stopách v Mexiku, kde se dozvídají o několika záhadných brutálních vraždách žen a dívek... Pokud se chcete seznámit s tímto originálním Bolaňovým dílem, počítejte, že má 856 stran. V překladu A. Charvátové ho vydalo nakladatelství Argo.

Ricardo LINIERS (vlastním jménem Ricardo Siri; nar. 1973) patří mezi nejslavnější argentinské komiksové tvůrce. Tento absolvent práv se proslavil především sérií minipříběhů nazvaných *Macanudo*, které začal vydávat od roku 2002 v deníku *La Nación*. Do roku 2012 uveřejnil celkem devět dílů. Slovo „macanudo“ znamená v překladu něco báječného, parádního, pohodového. Autor jím označuje příběhy osamělých postavíček v mraveništi velkoměsta. Popisuje příběhy holčičky Jindřišky, která kamarádí s plyšovým medvědem, s kocourem, skřítky, tučňáky... Humorné komiksové příběhy poprvé v českém překladu *Macanudo 1* vydalo nakladatelství Meander (přel. M. Pilátová, 96 s.). V roce 2012 stejné nakladatelství vydalo pokračování v překladu Š. Valverde (95 s.).

Brněnské nakladatelství Host stojí za vydáním prozaického díla *Nekropolis* (Necrópolis, 2009), které napsal kolumbijský spisovatel, filolog, novinář a velvyslanec **Santiago GAMBOA** (nar. 1965). Zmíníme, že před osmi lety vyšel v překladu Gamboův detektivní román ze současné Bogoty nazvaný *Prohrávat se musí umět*. Gamboova próza svým stylem připomíná romány

peruánského spisovatele Maria Vargase Llosy. Literární kritika hovoří v souvislosti s dílem *Nekropolis* o jihoamerickém moderním Dekameronu. Jeho prostřednictvím se seznámíme s bohatou plejádou postav. Protagonista-spisovatel přijíždí po dlouhé nemoci na kongres, který se koná v jednom z nejlepších hotelů v Jeruzalémě. Zde se setkává s různými lidskými typy a s jejich neobvyklými, až výstředními příběhy. Dílo vyšlo v překladu A. Hurdálka (419 s.).

Od mexické spisovatelky **Laury ESQUIVELOVÉ** (nar. 1950) vydalo v roce 2012 nakladatelství Alpress v edici Klokán historický román *Malinalli: otrokyně bílého pána* (Malinche, 2006), přeložený A. Alchazidu (200 s.). Malinalli je příběhem stejnojmenné protagonistky, indiánky, kterou vychovala hodná babička, jež se jí snažila předat své životní rady. Po babiččině smrti se matka rozhodne dívku prodat do otroctví...

Zajímavé setkání s původními peruánskými tradicemi nabízí dílo *Peruánské mýty a tradice podle vyprávění indiánů*, které připravila a původní texty indiánských autorů ze španělštiny přeložila O. Vilímková. Knihu vydalo nakladatelství Smart Press (95 s.). Materiál doprovázejí barevné ilustrace a fotografie.

Poutavá vyprávění a svědectví přináší titul *Indiánská knížka* (El libro indio) **Alberta Vojtěcha FRIČE** (1882–1944) a **Rodolfa FERREIRA FRIČE** (nar. 1942), který k vydání připravila, španělské pasáže přeložila a komentářem opatřila Y. Fričová. Knihu vydalo pražské nakladatelství Titanic (203 s.). Jedná se o auto-

biografické vzpomínky a dopisy slavného českého cestovatele, etnografa, světoběžníka a největšího světového znalce indiánských kultur v oblasti Gran Chaca a Mato Grosso, obohacené o indiánské mýty a pověsti.

Z hispanoamerických překladů literatury pro děti a mládež zmiňme titul *Dráček od jezera Titicaca* (John-John, el dragón del lago de Titicaca, 2003) peruánského autora **Hernána GARRIDA-LECCY** (nar. 1960), který přeložila M. Mašínová a vydalo nakladatelství Albatros. Napínavý děj knihy určené pro nejmenší čtenáře se odehrává uprostřed And v okolí jezera Titicaca. Protagonistou příběhu je malý fialový dráček s růžovými skvrnkami, který místo ohně vypouští mýdlové bubliny. Mezi místními zvířátky má spoustu kamarádů, kteří jsou velmi znepokojeni, když jednoho dne záhadně zmizí.

Na závěr bych české čtenáře ráda upozornila na dvojjazyčný scénář mexického autora a režiséra **Guillerma ARRIAGY** (nar. 1958) nazvaný *21 gramů* (21 gramos, 2004), který v překladu Š. Holišové vydalo nakladatelství Garamond (220 s.). Autor je u nás znám scénářem *Psí lásky* (č. 2009), oba mohou sloužit jako cizojazyčná beletrie vhodná pro učební účely. Na rok 2013 je plánováno vydání dalšího autorova díla, románu ze současného Mexika nazvaného *Sladká vůně smrti* (Un dulce olor a muerte, 1994). Na překladu pracuje L. Janda, knihu by mělo vydat pražské nakladatelství Labyrint (180 s.).

HELENA ZBUDILOVÁ ✉ hzbudilova@tf.jcu.cz

Knihovna „Na křižovatce“

Již před necelým rokem byla na brněnské ulici Křížová znovu otevřena **pobočka Knihovny Jiřího Mahena v Brně** (KJM), ve které se knihovnická praxe úzce propojila s akademickým prostředím. Před nuceným uzavřením pobočku zachránila spolupráce knihovny s Kabinetem informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě (KISK), jehož studenti nyní pečují o svěřený fond a čtenáře. Nejen z názvu ulice, ale především z charakteru místa, kde se **propojuje akademický svět s knihovnickou realitou**, se zrodilo nové jméno pobočky – „Na křižovatce“.

Slavnostní znovuotevření pobočky (3. 10. 2012)

Vedle pravidelného pondělního a středečního půjčování připravovali studenti pro čtenáře i širokou veřejnost **řadu akcí různého charakteru, z nichž některé bychom na následujících řádcích rádi představili.**

Akce pobočky

Pro nejmenší děti byly přichystány tvůrčí aktivity jako třeba předvánoční **Ježíškova dílna** a o něco starším byla určena výroba odznáčků či náušnic. Také si mohly společně s rodiči přijít poslechnout pohádku, ke které byly promítány ilustrace. Novými čtenáři knihovny se stali studenti. Především oni si oblíbili takzvaný **Herden** – jedno odpoledne v měsíci zasvěcené deskovým hrám, nebo stejně časté **Cestovatelské pátky**, které se staly pravidelnou akcí díky jejich oblíbenosti a vysoké návštěvnosti. Tyto páteční večery byly věnovány milovníkům cestování a zajímavých příběhů a fotografií, s pozvanými přednášejícími jsme se za uplynulý rok podívali až na Aljašku, do Číny, Vietnamu nebo do New Yorku.

Vzhledem k experimentální povaze knihovny byly pořádány i **o něco méně tradiční akce**. Na jaře studenti před knihovnou rozdávali kolemjdoucím kávu v kelímčích s propagační nálepkou a informační letáčky, aby tak zvýšili jejich povědomí o existenci pobočky. Uspořádali také **mini-konferenci** pro lidi s fyzickým postižením a jejich blízké s názvem **Hendikepovaní – s nimi a o nich**. Ve spolupráci s projektem **KISK Zelená knihovna** jsme v knihovně oslavili Den Země, v rámci něhož si děti mohly vyrobit papírovou ZOO z recyklovaného papíru. Díky této akci knihovna navázala spolupráci s Občanským sdružením Práh, které papír poskytl.

Aktivitou spojenou se Zelenou knihovnou bylo také **Férové odpoledne**, které doplňovalo tradiční Férovou snídani. Díky spolupráci s nevládní neziskovou organizací NaZemi jsme mohli nabízet fairtradové občerstvení, rozdávat letáčky informující o ekologickém chování a účastníci akce si také mohli zahrát pexeso *Stop dětské práci*. Do budoucna plánujeme environmentálně vzdělávací akce pro děti i dospělé.

Více fotografií z realizovaných akcí najdete na webu www.kjm.cz ve fotogalerii pobočky (viz odkaz).

Knížní nabídka

Tradiční nabídku knih rozšiřují **speciální fondy**. Čtenáři si mohou vypůjčit jednu z **Putovních knih** a utvářet tak část jejího příběhu. Na milovníky překvapení čekají obálky s tajemnými **Mystery knihami**, jejichž identitu čtenář odhalí, až doma obálku otevře. K půjčení též lákají tematické **KISK batůžky**, obdoba v českých knihovnách známých kufflíků s knihami, hračkami a dalšími předměty. Batůžky a tašky jsou připraveny pro děti i dospělé, těm prvním jsou určeny batůžky Čtyřlístku či o zvířátkách, druhým pak tašky o hercích nebo zdravém životním stylu. U výpůjčního pultu jsou k dispozici dioptrické brýle a lupy.

Vzdělávání

Knihovna se kromě kultury zaměřuje též na vzdělávání, proto jsme navázali spolupráci se základními školami v okolí knihovny. Lekce informačního vzdělávání během roku navštěvovali žáci Základní školy Křídlovické a Praktické a základní školy Vídeňské. Vzdělávacích lekcí se uskutečnilo celkem osmnáct, byly postaveny na třífázovém vzdělávacím modelu E-U-R, metodách kritického myšlení a byl při nich kladen důraz na aktivitu účastníků. Téma lekcí bylo voleno v souladu se Školním vzdělávacím programem spolupracujících škol. Žáci se například naučili dělat si poznámky z odborného textu či jak sami vytvořit hodnotný referát.

Vzdělávací lekce se závěrem školního roku nekončily a pokračují opět od září. V říjnu pak uplyne první rok od znovuotevření pobočky, který můžeme oslavit mimo jiné **pasováním prvňáčků na čtenáře** (realizováno v rámci již 11. ročníku projektu KJM na podporu dětského čtenářství **Poprvé do školy – poprvé do knihovny**). V dalším roce provozu chceme navázat oblíbenými akcemi, jako jsou třeba Cestovatelské pátky, také připravujeme několik novinek a chystáme více aktivit, které by mohly zaujmout i starší čtenáře.

Kde nás také najdete:

- stránky knihovny – www.kjm.cz/provoz/stare-brno-krizova-24;
- fotogalerie – www.kjm.cz/stare-brno;
- profil na Facebooku – www.facebook.com/nakrizovatce.

PAVLA MINAŘÍKOVÁ ✉ 361548@mail.muni.cz

Foto archiv knihovny

Třikrát Městská knihovna Beroun: pohádky, poezie i výtvarné umění

Že to v berounské knihovně žije, dokazuje naše bohatá každoděsíční programová nabídka. Pořádáme přednášky, besedy i autorská čtení, zároveň také promítání, soutěže, festivaly i hudební vystoupení. V našem programu nechybí ani výstavy. Každý měsíc jsou k vidění hned dvě a můžeme se pochlubit i tím, že o výstavní prostory knihovny je mezi vystavovateli stále velký zájem. Převážně mezi ně patří regionální výtvarníci, fotografové a další nadšenci, veřejnosti více i méně známí. Tradičně se zapojujeme do celostátních knihovnických akcí, často se u nás zastaví významnější celostátní putovní výstava. Protože letošní červen patřil k měsícům z mnoha důvodů výjimečným, rádi bychom o něm podali krátkou zprávu.

KTERAK VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI DĚTEM ČETLY

Týden čtení dětem patří ke známým celostátním kampaním na podporu dětského čtenářství. I v berounské knihovně bylo připraveno setkání a také čtení dětí se známými osobnostmi – berounskou výtvarnicí Lucií Suchou a známým hercem Václavem Rašilovem. Lucie Suchá četla druhákům ze 3. ZŠ Beroun. Zvolila si k tomu knižku *Mikulášovy patálie* od René Goscinnyho. Zároveň dětem představila svoji dětskou knižku *MUJ*, kterou na konci minulého roku pokřtila v naší knihovně. Zajímavostí je, že čtení Lucie Suché poslouchala se svou třídou i malá Michalka, kterou jste mohli vidět v televizní reklamě natočené právě k 3. týdnu čtení dětem. Václav Rašilov bohužel kvůli komplikované dopravní situaci způsobené povodněmi nemohl dorazit. Paní knihovnice s paní učitelkou tak pro děti vymyslely náhradní program, takže si prvňáci ze

4. ZŠ Beroun poslechli čtení z knížek *Sísa Kyselá* od Martiny Drijverové, *Le-grace* v *pohádce* Jaroslava Kerlese a hádanky ze *Špalíčku hádanek* v podání paní učitelky.

STUDENTŮM SE PŘEDSTAVILI ZAHRANIČNÍ BÁSNÍCI

Ve dnech 12.–15. 6. 2013 probíhal již šestý ročník berounského literárního festivalu *Stranou – evropští básníci naživo*, jehož stěžejní část probíhá v Muzeu Českého krasu Beroun. Festival dále zavítal nejen do Berouna, ale také do Prahy a na hrad Krakovec. Představeni byli vynikající autoři z několika zemí – Polska, Slovinska, Slovenska, Itálie, Rakouska i Česka. V berounské knihovně se již poněkolkáté konala beseda s básníky pro studenty SOŠ a SOU Beroun Hlinky. Tentokrát se studenti setkali se slovinským básníkem Josipem Ostim, Italem Mauriziem Benedettim, Jakubem Chrobákem a Hanou Kniežovou.

ROK VÁCLAVA TALICHA

Vyvrcholením červnových aktivit pro nás však bylo vyhlášení výsledků výtvarné soutěže *Hudba v koláži*, již jsme uspořádali v rámci celoročního programu *Rok Václava Talicha*, kterým si město Beroun připomíná 130. výročí narození tohoto světoznámého dirigenta.

Během března a dubna se nám nashromáždilo množství povedených prací, které jsme rozdělili podle předem stanovených tří kategorií: 1.–2. třída, 3.–5. třída, 6.–9. třída a dospělí (nad 15 let). V kategorii žáků se účastnili nejčastěji žáci berounských základních škol, v kategorii dospělých soutěžily studentky ze SOŠ a SOU Hlinky. Koláží se sešla doslova hromada. Bylo proto nutné nejdříve provést užší vý-

Foto archiv knihovny

běr, a i tak měla porota velmi těžký úkol. Z vybraných prací bylo třeba ocenit tři nejlepší v každé kategorii. Tohoto úkolu se ujal známý spisovatel a výtvarník Jiří Kahoun a fotograf MUDr. Vladimír Kasl.

Vyhlášení výsledků a předávání cen proběhlo 25. června. Zvláštní ocenění získaly třídy 2. B a 2. C Jungmannovy základní školy Beroun. Děti společně vypracovaly cyklus *Čtvero ročních dob* na motivy houslových koncertů Antonia Vivaldiho. Sladkou odměnu předaly dětem knihovnice přímo ve škole. Oficiální vyhlášení se konalo odpoledne v sále Základní umělecké školy Václava Talicha. Po zahájení ředitele školy Jiřího Šimáčka přišlo na řadu hudební vystoupení školního orchestru, který vítězům zahrál Symfonii D-dur Christophu Willibaldu Glucka. Ředitelka knihovny Mgr. Hana Ludvíková a knihovnice Mgr. Lada Schovánková se následně ujaly slova a předávání cen. Některé koláže byly prací dvojic, celkem tedy bylo oceněno 13 vítězů. Nejen vítězné práce, ale i další vybrané koláže jsou součástí samostatné výstavy, která byla zahájena 6. září a návštěvníci Holandského domu v Berouně ji mohou zhlédnout ještě do 20. září 2013.

Ani po prázdninách nezahálíme. Opět jsou na programu přednášky, besedy i výstavy. Největší událostí je však začátek prvního ročníku *Berounské akademie*, která zájemcům všech věkových kategorií přinese spoustu zajímavých informací o našem regionu.

IVA STLUKOVÁ

Albatros s e-křídly

Akciová společnost Albatros Media se stala větším vlastním portálu eReading.cz. Je to jedno z nejvýznamnějších českých knihkupectví prodávající elektronické knihy. V současnosti nabízí čtenářům zhruba 4000 titulů elektronických knih. Tento portál je prvním českým distributorem e-knih s vlastní e-ink čtečkou, jež umožňuje přímý nákup knih i čtení tuzemských periodik. Jaromír Frič, Martin Lipert, Petr Mareš – dosavadní vlastníci portálu zůstávají nadále společníky společnosti a budou se podílet na jejím dalším chodu. Projekt eReading.cz vznikl 5. září 2010.

„Velmi si vážíme toho, co dokázali zakladatelé společnosti eReading vybudovat, a věříme, že pro budoucí fungování na trhu elektronických knih zvolili správnou cestu. To byl hlavní důvod, proč jsme se rozhodli do jejich společnosti vstoupit,“ říká generální ředitel společnosti Albatros Media Václav Kadlec. „Cílem akvizice je zajistit portálu eReading.cz první pozici v oblasti elektronických knih...“ (Literární noviny, roč. 24, č. 15, s. 19, 11. 4. 2013)

Kam se vine Zlatá stuha

Zlatá stuha je ocenění, které se uděluje již od roku 1993. Je vyhlašovaná Českou sekci IBBY, Klubem ilustrátorů dětské knihy, Obcí překladatelů a Památníkem národního písemnictví. Soutěž má tři části (výtvarnou, literární a překladovou) a kategorie odstupňované podle věku čtenářů, dále se uděluje zvláštní ocenění. Nejúspěšnějším titulem letošního ročníku se stala kniha *Chrochtík a Kvíalka na cestě za blyskavým prasátkem* (nakladatelství 65. pole).

„Kdo dále uspěl? Ilustrátor Chruďoš Valoušek získal Zlatou stuhu za ilustrace k výboru poezie 19. století *Hrábky dráčky odpadky* (Albatros), ilustrace Lukáše Urbánka ke knize *Hurá na kajak* (Labyrinth) se staly výtvarným počinem roku. Spisovatelka Michaela Fišarová byla oceněna za knihu *pro mládež Nikolina cesta* (Albatros), Michaela Škultéty za překlad knihy *pro mládež německého autora Wolfganga Herrndorfa Čik* (Argo)...“ (Literární noviny, roč. 24, č. 22, s. 3, 30. 5. 2013)

Zachraňte dokumenty občanů po povodních

Jiří Reichl ve svém příspěvku radí, jak zachránit papírové dokumenty. Částečně je očistit, vložit do igelitového sáčku či zabalit do jakéhokoli igelitu. Sáček je samozřejmě dobré označit jménem majitele dokumentů včetně kontaktu na něj. Balíček je třeba co nerychleji zamrazit. Při malém množství mohou být dokumenty uloženy i v kuchyňských mrazničkách, kde se teplota pohybuje kolem -20 stupňů. Zde mohou být jakkoli dlouho, tím se získá čas pro jejich vysoušení.

„Vysoušení může probíhat ruční metodou nebo v lyofilizačních či horkovzdušných komorách. Na webových stránkách Národní knihovny České republiky budou v dohledné době informace o zprovoznění jejich vysoušecí komory, která bude poskytovat pomoc občanům za náhradu provozních nákladů (www.nkp.cz).

(Veřejná správa, č. 12, 20. 6. 2013, s. 15)

Denní menu i Pod pokličkou knihovny

V anketě pořádané časopisem *Veřejná správa* odpovídali vybraní zaměstnanci univerzitních knihoven na to, jak se změnilo fungování těchto institucí v moderní době a jaké nové a netradiční prostředky se při propagaci knihoven osvědčily. Všichni dotazovaní se shodli na tom, že fungování univerzitních knihoven se změnilo hodně, především v závislosti na nových informačních technologiích. Propagace se děje například formou letáků, panelů, profilem knihovny na Facebooku, Twitteru, Google+, vzdělávacími akcemi pro studenty i vyučující.

„A největší cílovou skupinu univerzitní knihovny, studenty, zaujmete nejlépe něčím novým a zároveň vtipným. Zkusili jsme tedy komiksové stripy. Jde o jednoduché minipříběhy vytvářené online ve speciální volně dostupné webové aplikaci *Stripgenerator.com*. Stripy jsme umístili na informační letáky a pravidelně jimi doplňujeme internetové stránky a facebookový profil knihovny. U akademických pracovníků jsme na to šli přes jídlo...“ (Veřejná správa, č. 13, 4. 7. 2013, s. 8–9)

Před 50 lety, 1. 10. 1963, se narodil britský spisovatel **Lawrence Norfolk**, i u nás známý autor historických románů *Lemprièreův slovník*, *Papežův nosorožec* a *Slavnost Johna Saturnalla*.

Před 75 lety, 3. 10. 1938, zemřel **Antonín Klášterský** (*1866), český básník a překladatel, překládal zejména Shakespeara, např. jeho *Sonety*.

Před 300 lety, 5. 10. 1713, se narodil **Denis Diderot** (†1784), francouzský filozof a spisovatel, spoluautor *Encyklopedie*, autor románů *Jeptiška*, *Rameauův synovec* a *Jakub fatalista a jeho pán*, který úspěšně zdramatizoval Milan Kundera pod názvem *Jakub a jeho pán*.

Před 85 lety, 8. 10. 1928, se narodil český literární historik a editor **Radko Pytlík**, přední znalec života a díla Jaroslava Haška, o němž napsal několik knih, např. *Toulavé house* či *Osudy a cesty Švejka*.

Před 150 lety, 9. 10. 1863, se narodila česká prozaička **Amálie Vrbová** (†1936), publikující pod pseudonymem Serafina Svitavská a později Jiří Sumín.

Před 120 lety, 9. 10. 1893, se narodil **Mário de Andrade** (†1945), brazilský básník, prozaik, muzikolog, historik, kritik a fotograf, jeden ze zakladatelů brazilského modernismu.

Před 105 lety, 10. 10. 1908, se narodila katalánská prozaička a básnička **Mercè Rodoredová** (†1983), autorka *Diamantového náměstí*, jednoho z nejlepších poválečných katalánských románů.

Před 100 lety, 10. 10. 1913, se narodil francouzský spisovatel **Claude Simon** (†2005), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1985), spojovaný s tzv. novým románem; česky vyšly např. romány *Vítr* a *Příběh*.

Před 70 lety, 11. 10. 1943, zemřela **Radcliffe Hallová** (*1880), anglická básnička a autorka osmi románů, z nichž je i u nás známá klasika lesbické a gay literatury *Studna osamění*.

Před 50 lety, 11. 10. 1963, zemřel **Jean Cocteau** (*1889), francouzský básník, prozaik, dramatik, filmař a scénograf, autor filmů *Krev básníka*, *Kráska a zvíře*, *Orfeus* a *Orfeova závěť*, románu *Nezvedené děti*, hry *Hrozní rodiče* nebo dramatického monologu *Lidský hlas*.

Před 125 lety, 14. 10. 1888, se narodila novozélandská spisovatelka **Katherine Mansfieldová** (†1923), proslulá povídkovou tvorbou, z níž česky

vyšly výbory *Duže vítr*, *Blaho a jiné povídky* a *Zahradní slavnost*.

Před 90 lety, 15. 10. 1923, se narodil jeden z nejvýznamnějších italských spisovatelů **Italo Calvino** (†1985), autor experimentálních postmodernistických povídek, novel a románů jako např. *Neviditelná města*, *Kosmické grotesky*, *Nesnadné lásky*, *Když jedné zimní noci cestující* či volné trilogie *Naši předkové*, která obsahuje i slavnou novelu *Baron na stromě*.

Před 125 lety, 16. 10. 1888, se narodil americký dramatik **Eugene O'Neill** (†1953), jeden z největších dramatiků první poloviny 20. století, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1936). Ve svých dramatech vstřebal vlivy realismu Čechova, Ibsena a Strindberga. Hned první publikovaná hra *Za obzor*, uvedená s velkým úspěchem v roce 1920 na Broadwayi, mu přinesla první z rekordních čtyř Pulitzerových cen. Další získal v roce 1922 za *Annu Christie* a v roce 1928 za *Podivnou meziprodukt*. Mezi jeho další hry patří např. trilogie *Smutek sluší Elektře*, která je inspirovaná Aischylovou *Oresteiou*, *Císař Jones*, *Touha pod jilmy*, *Velký bůh Brown*, *Miliónový Marco*, *Lazarův smích*, *Dny bez konce*, *Popelář přichází*, *Měsíc pro smolaře* či *Tak trochu básník*. Vrcholem O'Neillova díla je *Cesta dlouhým dnem do noci*, napsaná „slzami a krví“ v roce 1941. Podle autorovy vůle mohla být hra uvedena až posmrtně (stalo se tak v roce 1956) – a posmrtně vynesla svému autorovi také čtvrtou Pulitzerovu cenu. Působivé autobiografické psychologické drama o matce závislé na morfiu, lakomém otci a dvou bratřích hledajících své místo v životě je jednou z největších amerických her vůbec. Mnohé hry byly zfilmovány a většinu z nich známe i z českých překladů a inscenací.

Před 200 lety, 17. 10. 1813, se narodil **Georg Büchner** (†1837), německý dramatik a prozaik, považovaný za předchůdce absurdního dramatu, naturalismu i expresionismu; v německy mluvících zemích se těší velké úctě – nejprestižnější německá literární cena nese právě jeho jméno (Georg-Büchner-Preis). Büchner pocházel z rodiny lékaře, studoval na gymnáziu, kde se naučil několik jazyků, poté studoval lékařství ve Štrasburku. Již v mládí se začal zajímat o politiku, obdivoval Sha-

kespeara, účastnil se práce Společnosti pro lidská práva, byl ovlivněn utopickým socialismem, studoval francouzskou literaturu (v roce 1835 přeložil dvě díla Victora Huga – *Lukrécii Borgiu* a *Marii Tudorovnu*). V roce 1837 publikoval ve francouzštině odborné pojednání *Mémoire sur le Système Nerveux du Barbeaux* (*Cyprinus barbatus L.*). Ve studii pokračoval v Gießenu, rozšířoval letáky a pomáhal politicky vzdělávat lid. Byl však obviněn ze zrady a musel uprchnout do Francie. Později byl profesorem anatomie na univerzitě v Curychu, kde také v pouhých 23 letech zemřel na tyfus. První hru, deziluzivní revoluční drama *Dantonova smrt*, napsal v roce 1835. Dále napsal veselohru *Leonce a Lena* a povídku *Lenz* o psychicky nemocném básníkovi hnutí Sturm und Drang s velmi moderními vypravěčskými a psychologickými postupy. Nejznámějším jeho dílem je nedokončená hra *Woyzeck* (též *Wozzeck*, česky *Vojcek*), podle níž vznikla neméně slavná opera *Wozzeck* Albana Berga (premiéra v roce 1925) a jejíž filmovou verzi natočil režisér Werner Herzog v roce 1979 v Telči s Klausem Kinským v titulní roli. Příběh obyčejného vojína Vojcka, který je pronásledován běsy, týrán svým nadřízeným, využíván doktorem k lékařským experimentům a podváděn svojí družkou Marií, s níž má nemanželské dítě a kterou nakonec zabije, je hlubokým podobstvím a nadčasovým příběhem o propastech lidské existence. Dílo vyšlo poprvé roku 1879 a na scéně bylo prvně uvedeno v roce 1913 v Mnichově.

Před 110 lety, 17. 10. 1903, se narodil americký spisovatel a scenárista **Nathanael West** (†1940), autor románů *Den kobylek* a *Příteklyně osamělých srdcí*.

Před 40 lety, 17. 10. 1973, zemřela **Ingeborg Bachmannová** (*1926), rakouská básnička, prozaička, dramatická, libretistka a esejistka, autorka románu *Malina* či próz *Třicátý rok* nebo *Simultánně*; česky vyšly též *Básně* a dvousvazkový výbor esejů *Místo pro náhody*.

Před 35 lety, 17. 10. 1978, zemřel rakouský esejista pišící pod pseudonymem **Jean Améry** (vl. jm. Hans Mayer, *1912), který přežil koncentrační tábory v Osvětimi, Buchenwaldu a Bergen-Belsenu a je mj. autorem pojednání o sebevraždě *Vztáhnout na sebe ruku*, knihy *Karel Bovary, venkovský lékař* a autobiografie *Marná léta učednická*.

Před 115 lety, 19. 10. 1898, se narodil **Svatopluk Kadlec** (†1971), český básník a překladatel zejména z francouzské literatury, autor prvního úplného českého překladu Baudelaireových *Květů zla*.

Před 80 lety, 21. 10. 1933, se narodila česká spisovatelka a nakladatelka **Zdena Salivarová**, manželka spisovatele Josefa Škvoreckého, s nímž odešla v roce 1969 do Kanady, kde spolu v Torontu založili v roce 1971 exilové nakladatelství 68 Publishers, v němž vydávali díla v Česku zakázaných či v exilu žijících autorů (do roku 1993 zde vyšlo 227 titulů); sama napsala např. povídkový triptych *Pánská jízda*, román *Honzlová* či novelu *Nebe, peklo, ráj*; s Josefem Škvoreckým pak napsala řadu detektivek, např. *Krátké setkání*, s vraždou nebo *Setkání v Praze, s vraždou*.

Před 115 lety, 22. 10. 1898, se narodil **Dámaso Alonso** (†1990), španělský básník, filolog a literární kritik, nositel Cervantesovy ceny (1977).

Před 75 lety, 24. 10. 1938, se narodil **Venědikt Jerofejev** (†1990), kulturní ruský spisovatel, známý především básní v próze *Moskva – Petuški*, nazývanou „biblí ruských alkoholiků“.

Před 85 lety, 27. 10. 1928, se narodil český literární historik, teatrolog a editor **Vladimír Justl** (†2010). V letech 1965–1992 byl uměleckým vedoucím pražské poetické vinárny Viola, která se v pražském prostředí stala pojmem. Je autorem monografií *Václav Kliment Klicpera* a *Bratři Mrštíkové*. Nejvýznamnější oblastí jeho práce byla editorská, textologická a komentátorská činnost. Zasloužil se o jedenáctisvazkovou edici Sebraných spisů Vladimíra Holana, kterou uzavřel jeho obsáhlým životopisem.

Před 80 lety, 27. 10. 1933, se narodila americká spisovatelka a básnička **Sylvia Plathová** (†1963), autorka románu *Pod skleněným zvonem* či sbírky básní *Ariel*.

Před 310 lety, 28. 10. 1703, zemřel anglický filozof **John Locke** (*1632), autor *Rozpravy o lidském rozumu*.

Před 115 lety, 28. 10. 1898, se narodil **František Běhounek** (†1973), český fyzik a spisovatel, autor zejména literatury pro mládež a sci-fi.

Před 395 lety, 29. 10. 1618, zemřel **Sir Walter Raleigh** (*asi 1552), anglický básník, voják a dvořan královny Alžběty I.

Před 110 lety, 29. 10. 1903, se narodil anglický spisovatel **Evelyn Waugh** (†1966), autor satirických románů *Sestup a pád*, *Křehké nádobí*, *Mrst prachu*, *Drazí zesnulí*, *Helena* či *Návrat na Brideshead*, podle něhož vznikl úspěšný televizní seriál i film.

DOTAZ: Proč si chce britská knihovnická asociace měnit jméno?

ODPOVĚĎ: Členové britské knihovnické asociace *The Chartered Institute of Library and Information Professionals* (CILIP) budou 21. září hlasovat o změně jména na *Information and Library Professionals UK*, s podtitulem *The Chartered Institute for the Knowledge Professions*. (New name for CILIP? You decide. *Update*, August 2013, p. 15; Rebranding CILIP: you decide. *Update*, July 2013, p. 26–7).

Návrhu na změnu předcházela dlouhá diskuse a průzkum, kterého se zúčastnilo 5000 členů. Více než polovina měla dojem, že jméno CILIP profesi u veřejnosti nepomáhá a jenom méně než pětina se název líbil. Potvrzuje se to, co si tradiční knihovníci mysleli už od samého začátku.

Mnoho členů se domnívalo, že asociace je přehlížena, protože dělá dojem, že je zastaralá a potřebuje zmodernizovat. Nejsem si jistá, že tomu tak bylo, měla jsem spíše dojem, že jméno, zvláště ve zkrácené verzi CILIP, lidem nic neříkalo. Místo aby vnímali náplň profesní činnosti, lámali si hlavu nad tím, co asi znamená.

Během celoroční diskuse mohli členové asociace dávat návrhy na nový název. Nakonec byl vybrán ten, který obsahuje slova „informace“ a „knihovna“ jako jádro profesní identity. Podtitul dodává názvu důstojnost slovy „Chartered Institute“.

První sdružení anglických knihovníků, založené v roce 1877, se jmenovalo *Library Association*. Jeho uznání královskou chartou v roce 1898 potvrdilo vysoký profesní status knihovníků. Asociace v té době sdružovala pracovníky, kteří pečovali o psanou a tištěnou kulturu. Název nenechal nikoho na pochybách, čemu se profese věnuje.

Šedesát let po udělení Charty došlo postupně k rozšíření činnosti informačních pracovníků, kteří ji už nomezovali jen na psané a tištěné dokumenty. Vytvořili novou asociaci, zvanou *Institute of Information Scientists*.

Obě asociace se spojily v roce 2002 s cílem odstranit rozdíly mezi knihovnicí a informačními pracovníky. Přijaly jméno *Chartered Institute of Library and Information Professionals* (CILIP).

Ne všichni členové *Library Association* tehdy nový název uvítali. Sama jsem o tom psala kriticky (viz *Čtenář*, 2002, roč. 54, č. 6, 3. s. obálky). Nynější návrh na změnu jména je asi ovlivněn kritickým stanoviskem tradičních knihovníků.

CILIP udělal během svých prvních deseti let mnoho dobré práce. Jeho činnost jsem popsala ve svém článku pro Národní knihovnu (ŠIMSOVÁ, S. Knihovnické sdružení CILIP v Británii. *Knihovna*, 2007, roč. 18, č. 1).

Pocit, že naše profese není ve společnosti dost oceňována, jsme měli už od samého začátku a asi jím trpěli také naši předchůdci. Otázka je, zda změna jména sdružení naši pozici vylepší. Mám o tom pochyby, protože rozvoj technologií a ekonomické změny společnost stále proměňují.

Zdá se, že kulturní úroveň britské společnosti klesá. Vzrůstá například počet lidí neúplně gramotných. Tomuto společenskému trendu se říká „dumbing down“ – podpora průměrnosti před špičkovou kvalitou. V knihovnách to má za následek, že uživatelé málo čtou.

Bude tedy zajímavé sledovat, jak knihovny tyto problémy vyřeší. Domnívám se, že to bude vyžadovat mnohem více než jen změnu jména profesní asociace.

Foto archiv autorky

Vědecká knihovna v norském Oslu slouží především akademickým pracovníkům Přírodovědecké fakulty místní univerzity, ale knihovníci se z ní rozhodli vytvořit „knihovnu snů“. Knihovna je kooperačním partnerem univerzity a je multidisciplinárním místem pro setkávání, centrem šíření informací a prostorem pro diskuse. Vedení univerzity se v roce 2010 rozhodlo modernizovat nejen prostory knihovny, ale hlavně její nabízené služby na základě požadavků uživatelů. Rekonstruovaná knihovna byla otevřena v roce 2012 v domě Vilhelma Bjerknese díky velkorysému daru Nadace Fritt Ord. Nové prostory sice nejsou dokonalé, ale poskytují dostatečné zázemí pro tvůrčí činnost akademickým pracovníkům i studentům. Průzkum, který provedla knihovna mezi studenty deset měsíců po otevření, potvrdil, že vnímají knihovnu jako univerzální, funkční, flexibilní a uživatelsky příjemnou z hlediska designu, otevírací doby i služeb. Při budování nové knihovny se management univerzity inspiroval v průkopnických knihovnách – Norwegian Business School, Glasgow Caledonian University Library a Drammen and Kongsberg Public Library. Univerzita v Oslu ve své strategii popisuje představu knihovny: „interaktivní aréna pro komunikaci výsledků výzkumu a pro dialog se širokým publikem, místo pro realizaci vzdělávacích cílů“.

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 46, No. 1/2013, s. 41–42)

Bavorská státní knihovna připravila k letošnému 200. výročí narození hudebního skladatele Richarda Wagnera výstavu – *Richard Wagner: Čas v Mnichově (1864–1865)*. Výstava ukazuje zajímavé životopisné detaily a hlavním zdrojem informací jsou vystavená wagneriana – poznámky, korespondence a další životopisné dokumenty tohoto významného německého skladatele. Knihovna mohla při přípravě výstavy využít bohatý literární archiv, na kterém byla založena veškerá Wagnerova poetická a kompoziční práce. Mnichovská výstava představuje Wagnera nejen jako hudebního skladatele, ale i jako významnou osobnost uměleckého světa tohoto období, která ovlivňovala celou řadu dalších německých velikánů. Na výstavě jsou prezentovány původní dokumenty ze sbírek státní knihovny s ohledem na Wagnerovo mnichovské působení, k dispozici jsou

audio-průvodce s krátkými citáty a hudebními ukázkami, Wagnerovy opery jsou zde návštěvníkům představeny ve 3D. Ve vitríně „čtenářského koutku“ lze obdivovat originál Wagnerových brýlí na čtení a autoři výstavy zde vyzývají návštěvníky, aby se uvolnili a věnovali se čtení. Nejzajímavější exponáty je pochopitelně osobní korespondence Wagnera s Cosimou von Bülow, v katalogu k výstavě bylo publikováno 16 z celkového počtu 39 dopisů z let 1865–1866. Bohatě ilustrovaný katalog vydalo Allitera Verlag, Mnichov. Současně s výstavou byly představeny nové digitalizované hudební rukopisy ze sbírek Bavorské státní knihovny, jsou mezi nimi i první vydání některých prací Richarda Wagnera. (*Bibliotheks Magazin* – No. 2/2013, s. 32–36)

V Košicích v dubnu tohoto roku proběhla zajímavá konference *Úloha knih a periodik v kulturním, společenském a politickém životě mnohonárodnostních Košic*. Konference, která se konala pod záštitou Státní vědecké knihovny v Košicích a Spolku slovenských knihovníků, navazovala na odbornou akci organizovanou v rámci projektu Evropského hlavního města kultury – Košice 2013. Konference se uskutečnila v košickém Kulturně-vzdělávacím centru, kde byla zároveň připravena výstava *Košický knihtisk v zrcadle času – Z dějin knižní kultury v Košicích od počátků do roku 1945*. Výstava byla připravena u příležitosti slavnostní prezentace rekonstruované budovy Státní vědecké knihovny v Košicích v rámci projektu *Bibliotheca Cassoviensis EHMK 2013*. Jednotlivé výstavní panely prezentovaly historii rukopisné knihy, ale i činnost a produkci košických typografů, knihkupců, knihařů a knihvazačů. Konference se tematicky zaměřila na čtyři okruhy – typografii, knihkupce, vydavatele a další oblasti knižní kultury regionu Košic – institucionální knihovny a knihovní sbírky v osobním vlastnictví, významné osobnosti regionu, vliv knih na národní povědomí, multietnicita v periodickém tisku. Referáty přednesené na této konferenci byly velkým obohacením a rozšířením vědomostí o dějinách knižní kultury v Košicích. Všechny příspěvky z této konference budou uveřejněny ve sborníku, který vydá Státní vědecká knihovna v Košicích do konce letošního roku.

(*Knižnica* – 14. ročník. č. 6/2013, s. 30–32)

Úplný přehled novinek najdete na adrese
http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

LIBI – Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft. Bd. 2, Lfg. 2, Link Popularity bis Nationalbibliographie / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gradmann ; Red. Peter Lohnert. [Slovník knihovnické a informační vědy. Sv. 2, č. 2.] Stuttgart: Hiersemann, 2012. s. 561–640 : il. ISBN 978-3-7772-0922-7 (soubor) ISBN 978-3-7772-1210-4 (Band 2, Lieferung 2)

Ka 39.438

New trends in qualitative and quantitative methods in libraries : proceedings of the International Conference on QQML2010, Chania, Crete, Greece, 25–28 May 2010 / editors Anthi Katsirikou, Christos Skiadas. [Nové trendy v kvalitativních a kvantitativních metodách v knihovnách. Materiály z mezinárodní konference, 25.–28. května 2010. Chania, Kréta, Řecko.] Singapore: World Scientific Publishing, 2012. xvi, 455 s. : il., grafy, tabulky. ISBN 978-981-4350-29-7

Kf 39.235

RINCKER, Nina. Wissenschaftliche Bibliotheken Südafrikas und ihre Vernetzung : eine Beschreibung der Bibliotheken der tertiären Ausbildung. [Vědecké knihovny v Jižní Africe a jejich sítě. Popis knihoven terciárního vzdělávání.] Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2008. 58 s. : sapy. ISBN 978-3-639-03227-7

Kfe 39.275

SANDELIUS, Ninni, ed. Imagine and explore : finish libraries now! [Objevuj a poznávej : finské knihovny právě teď!] [s.l.: s.n.], 2012. 30 s. : barev. il. Kfe 9.504/B

Strategia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na lata 2010–2021. [Strategie Polské knihovnické asociace na léta 2010–2021.] Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2009. 82, [4] s. : il., tabulky. ISBN 978-83-61464-19-8

Kp 39.194

Organizace knihovnických fondů

LENGAUER, Ulrike. E-Book-Beschaffung für wissenschaftliche Bibliotheken : Anbietervergleich zur Entscheidungshilfe / herausgegeben von Andrea Nikolaizing. [Nákup elektronických knih pro vědecké knihovny. Poskytnutí srovnání k podpoře rozhodování.] Berlin: BibSpider, 2011. 109 s. : tabulky. ISBN 978-3-936960-54-9

Oaagb 38.997

STARODUBOVA, N. Z., S. V. Mitrofanova. Menedžment formirovanija i učeta bibliotečnych fondov : naučno-metodičeskoje posobije / nauč. red. Ju. A. Grichanov. [Řízení budování a evidence knihovnických fondů. Vědecko-metodická příručka.] Moskva: Libereja- Bibinform, 2011. 157 s. : il., tabulky. Bibliotekar i vremja. XXI vek. Vyp. 130. ISBN 978-5-8167-0038-2

Oa 9.448/B

WILKIE, Jr., Everett C. Guide to security considerations and practices for rare book, manuscript, and special collection libraries. [Průvodce bezpečnostními aspekty a postupy pro vzácné knihy, rukopisy a speciální sbírky knihoven.] Chicago: Association of College and Research Libraries, 2011. xv, 364 s. : il., tabulky. ISBN 978-0-8389-8592-2

OI 39.238

Sítě knihoven

Biblioteki nacionalnych akademij nauk : problemy funkcionirovanija, tendencii razvitija : naučno-praktičeskij i teoretičeskij sbornik. 10 / red. A. S. Oniščenko ... [et al.]. [Knihovny národních akademií věd. Problémy fungování, tendence rozvoje. Vědecko-praktický a teoretický sborník. 10.] Kijev: Nacionalnaja biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadského, 2012. 356 s. : il., grafy. Tc 39.413

Výročná správa za rok 2012 / spracovali Tatiana Popová a pracovníci UKB. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, 2013. 197s., il., tabulky. ISBN 978-80-89303-37-3

Ta 39.518

ZDRAVKOVSKA, Nevenka. Academic branch libraries in changing times. [Pobočky akademických knihoven v proměnách času.] Oxford: Chandos, 2011. xvii, 211 s. : grafy, tabulky. Chandos information professional series. ISBN 978-1-84334-630-2

Tb 38.989

Služby knihoven

SMALLWOOD, Carol, Kim BECNEL. Library services for multicultural patrons : strategies to encourage library use. [Knihovnické služby pro multikulturní uživatele. Strategie na podporu využívání knihovny.] Lanham: Scarecrow Press, 2013. xii, 338 s. ISBN 978-0-8108-8722-0

Sbd 39.427

Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA

S NÁMI VŽDY ALL INCLUSIVE!

Týden knihoven
30. 9.—6. 10. 2013